

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

Politický proces v 50. letech v Sušici
Bakalářská práce

Kristýna Míková
Historická studia, Historie se zaměřením na vzdělání

Vedoucí práce: *Breitfelder Miroslav, PhDr. Ph. D.*

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 11. dubna 2014

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Mé poděkování patří doktorovi Miroslavu Breifelderovi za odborné vedení, trpělivost a ochotu. Děkuji také Mgr. Libuši Potužákové za pomoc při výběru tématu.

OBSAH

1	ÚVOD	- 3 -
2	IDEOLOGIE	- 5 -
3	PRÁVNÍ PROSTŘEDÍ A ÚPRAVY TRESTNÍHO ZÁKONA	- 6 -
4	DEFINICE A DATAČE POLITICKÝCH PROCESŮ	- 8 -
5	HISTORIE PROCESŮ	- 11 -
6	NEJZNÁMĚJŠÍ POLITICKÉ PROCESY	- 13 -
7	DŮVODY VZNIKU POLITICKÝCH PROCESŮ	- 15 -
8	ROZDĚLENÍ PROCESŮ	- 17 -
9	MECHANISMUS POLITICKÝCH PROCESŮ	- 19 -
10	DŮSLEDKY POLITICKÝCH PROCESŮ	- 25 -
11	PROCES SE ZÁŠKODNÍKY V SUŠICI	- 27 -
12	OBVINĚNÍ PRO JEDNOTLIVÉ ČLENY	- 30 -
13	OBECNÉ ODŮVODNĚNÍ PROCESU	- 33 -
14	OBŽALoba JEDNOTLIVÝCH ČLENŮ	- 34 -
14.1	JOSEF REJŠEK	- 34 -
14.2	ARNOŠT STRÁNSKÝ	- 36 -
14.3	JAN KROUŽÍLEK	- 36 -
14.4	BOHUSLAV MALECHA	- 37 -
14.5	JAN KOPP	- 37 -
14.6	VILÉM VRÁNA	- 37 -
14.7	PAVEL NAUŠ	- 38 -
14.8	JOSEF WOLF	- 38 -
14.9	MILOSLAV BOHATA	- 39 -
14.10	JOSEF JONÁŠ	- 40 -
14.11	VOJTĚCH JONÁŠ	- 40 -
14.12	VÁCLAV JÍCHA	- 40 -
14.13	JARMILA RIEDLOVÁ	- 41 -
14.14	FRANTIŠEK WOLF	- 41 -
14.15	STANISLAV ŠVEC	- 41 -
14.16	JARMILA GOLLOVÁ	- 41 -
14.17	ANTONÍN LUŇÁK	- 42 -
14.18	FRANTIŠEK REJŠEK	- 42 -
14.19	ANNA HOLEČKOVÁ	- 42 -
14.20	VIKTOR KOPAČKA	- 43 -
14.21	MARIE KREISOVÁ	- 43 -
14.22	ANNA KLIMENTOVÁ	- 43 -
14.23	JARMILA VALÍČKOVÁ	- 44 -
14.24	JAROSLAV BARĚŠ	- 44 -
14.25	VÁCLAV KOUBA	- 45 -
14.26	ALOISIE STRÁNSKÁ	- 45 -
15	VYMĚŘENÍ TRESTŮ	- 46 -
16	REHABILITACE	- 48 -
16.1	JOSEF REJŠEK	- 48 -
16.2	ARNOŠT STRÁNSKÝ	- 48 -
16.3	JAN KROUŽÍLEK	- 48 -
16.4	BOHUSLAV MALECHA	- 49 -

16.5 JAN KOPP	- 49 -
16.6 VILÉM VRÁNA	- 49 -
16.7 PAVEL NAUŠ	- 49 -
16.8 JOSEF WOLF	- 49 -
16.9 MILOSLAV BOHATA	- 49 -
16.10 JOSEF JONÁŠ	- 49 -
16.11 VOJTĚCH JONÁŠ	- 49 -
16.12 VÁCLAV JÍCHA	- 50 -
16.13 JARMILA RIEDLOVÁ	- 50 -
16.14 FRANTIŠEK WOLF	- 50 -
16.15 STANISLAV ŠVEC	- 50 -
16.16 JAROSLAVA GOLLOVÁ	- 50 -
16.17 ANTONÍN LUŇÁK	- 50 -
16.18 FRANTIŠEK REJŠEK	- 50 -
16.19 ANNA HOLEČKOVÁ	- 51 -
16.20 VIKTOR KOPAČKA	- 51 -
16.21 MARIE KREISOVÁ	- 51 -
16.22 ANNA KLIMENTOVÁ	- 51 -
16.23 JARMILA VALÍČKOVÁ	- 51 -
16.24 JAROSLAV BAREŠ	- 51 -
16.25 VÁCLAV KOUBA	- 51 -
16.26 ALOISIE STRÁNSKÁ	- 52 -
17 ZÁVĚR	- 53 -
18 SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ	- 55 -
19 RESUMÉ	- 57 -

1 ÚVOD

Komunistická éra je dodnes bolestivá, i když určitě ne v takové míře jako dříve. Mnoho lidí z té doby už nežije a mladší populaci tato doba nezajímá. I proto mi připadalo vhodné toto téma znovu otevřít a prostudovat je v regionálních podmínkách a souvislostech. Politický proces můžeme chápat jako nástroj k udržování moci. Vyvolával v lidech strach. Strach, který je nezbytný k udržení jakékoliv diktatury. Strach, který v lidech přetrvává tak dlouho, že nejsou schopni během čtyřicetiletého utlačování a bezpráví projevit odpor. Nechci samozřejmě odsuzovat lidi této doby, nikdy nedokážeme pochopit, co museli prožívat. Většina z nich prožila válku a poté, když mysleli, že všemu je konec, je odsoudili k mnohaletému odnětí svobody nebo dokonce k trestu smrti a oni vůbec nevěděli proč. Tyto procesy byly tak hanebné a porušující snad všechny možné zákony, že si to dodnes nedokážeme představit. Přesto se ale staly. Byly vykonstruovány do nejmenšího detailu. Po letech neúspěchů, kdy komunisté zkoušeli, co dokáží a co jim demokratické strany dovolí, si vytvořili propracovaný systém výroby politického procesu. Napomáhali jim k tomu poradci z Moskvy, takže vše běželo jako na drátkách, přesně tak, jak si určili straničtí lídři v Moskvě.

Mé téma se specializuje na politický proces v Sušici. Tento proces byl spojen s přechodem státních hranic. V okolí to nebyl jediný proces, částečně se váže také na skupinu Josefa Brůži. Procesů kvůli ilegálnímu přechodu hranic na Šumavě bylo mnoho.

Z obecného hlediska jsem se snažila nastínit situaci, která předcházela vzniku procesů. Dále popisuji důvody vzniku, mechanismus nebo rozdělení procesů. Zmiňuji i některé známé procesy, ale pouze okrajově.

Práci s prameny bych rozdělila na dvě části. Obecnou část jsem především vytvořila pomocí literatury, která se tomuto tématu věnuje. Politické procesy určitě nejsou probádány, tak jak by bylo potřeba, přesto máme mnoho kvalitních publikací. Knihu, kterou jsem používala nejvíce, se jmenuje StB o sobě. V první části autor stručně nastiňuje politické procesy, ta druhá je věnována autentické zpovědi příslušníka StB. Z dalších publikací bych také ráda zmínila O procesech a rehabilitacích nebo Nebezpečná bezpečnost. Praktickou část jsem vytvořila především díky soudním spisům Josefa Rejška a spisu Státní prokuratury. I když historie politických procesů není příliš vzdálená, kvalita archiválií prudce klesá. Většina spisů je totiž psána na průklepových papírech. Tuto situaci

však zlepšuje fakt, že mnoho rozhodnutí je pořízeno v několika kopiích. Zmínky o procesu jsem také našla v dobovém tisku Pravda.

Samotný proces je popsán ze soudních spisů. U jednotlivých členů jsou popsány jejich prohřešky. Provinění je popisováno tak, jak bylo formulováno Státním soudem. Z počátku jsou informace nepřehledné a objevuje se příliš nových jmen. Jak ale přibývá obžalovaných, ukazují se jednotlivá spojení a vazby. Všichni obžalovaní se znali, buď byli příbuzní, nebo staří přátelé. Navíc, na tak malém prostoru, na kterém všichni žili, se musel znát každý s každým.

Politické procesy jsou velmi ošklivou kapitolou v historii naší země. Pro pochopení důvodu vzniku a mechanismu politických procesů je důležité ve zkratce nastínit události, které k jejich vzniku bezprostředně vedly. Komunisté nezískali moc ze dne na den, museli si jí postupně budovat, až do doby, kdy byla připravena atmosféra k převratu a jejich moc nemohlo nic ohrozit. Komunistická strana od prvních dnů osvobození ovládala masové sdělovací prostředky¹, ministerstvo vnitra, zpravodajské a politické složky bezpečnosti.² Docházelo k infiltraci komunistů do ostatních politických stran a do bezpečnostních složek. V únoru 1948 proběhl komunistický převrat, který se stal historickým mezníkem v dějinách moderního Československa. Československo se stalo satelitním státem Sovětského svazu. Ve snaze rozšíření své ideologie a ekonomické základny v Evropě si SSSR nemohlo dovolit Československo trpět v jiné formě než v podobě politického a hospodářsky zcela závislého satelitu.³

¹ KRATOCHVÍL, Antonín. *Žaluji. II. díl, Vrátit slovo umlčeným*. Haarlem: CCC, 1975. Str. 10.

² TOTEV, Jonko. Únor 1948 dlouhodobá příprava komunistů na převzetí moci. [online]. [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/1948/1948_01.php

³ KRATOCHVÍL, Antonín. *Žaluji. II. díl, Vrátit slovo umlčeným*. Haarlem: CCC, 1975. Str. 10.

2 IDEOLOGIE

Z hlediska ideologického šlo o socialismus nebo spíše o jeho radikálnější formu komunismus, z pohledu hospodářského o princip společného vlastnictví a kolektivismus. Jako ideologie byl socialismus formulován svým odporem ke kapitalismu. Jeho ústřední hodnotou je rovnost, především rovnost sociální.⁴ V komunismu se často spatřuje marxismus v praxi.⁵ V komunismu měla vláda připadnout lidem, ale přes všechna tvrzení, že diktatura proletariátu znamená širší formu demokracie, tomu tak nebylo. Tento režim nastolený z počátku v Rusku a poté rozšířený do dalších států, přerostl v neomezenou totalitní diktaturu.⁶ Pokud jde o hospodářský princip společného vlastnictví, tento systém byl založen na zrušení osobního vlastnictví, tedy všechno mělo patřit všem. Realita byla však naprosto jiná. Jako v každé době se objevuje vedoucí skupina, v tomto případě vedoucí představitelé komunistické strany, kteří ve svých rukou pevně drželi veškerou moc. Pojem kolektivismus je názor, že kolektivní úsilí má větší praktickou a mravní hodnotu než úsilí jednotlivce sledujícího vlastní sobecký zájem. V kolektivismu se tedy odráží přesvědčení, že lidská přirozenost má jakési společenské jádro, z toho se pak vyvozuje, že společenské skupiny – třídy, národy, rasy – jsou politické entity, které mají svůj význam.⁷ Kolektivismus se tak váže jak k ideologii, tak k ekonomice a obě tyto odvětví propojuje.

⁴ HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. 4. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Str. 171.

⁵ Tamtéž. Str. 117.

⁶ ADAMOVÁ, Karolina a KŘÍŽKOVSKÝ, Ladislav. *Politologie*. Vyd. 1. Praha: Codex Bohemia, 1997. Str. 381.

⁷ HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. 4. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Str. 118.

3 PRÁVNÍ PROSTŘEDÍ A ÚPRAVY TRESTNÍHO ZÁKONA

Komunistická strana se tedy ujala moci, ale zdaleka neměla vyhráno. Měla sice mnoho stoupců, ale také se objevovali lidé, kteří s režimem nesouhlasili. Čistky kvůli reakci, tedy od lidí s jiným názorem, než byl komunistický, byly prováděny ve všech částech společnosti.⁸ Čistky však neskončily pouze u lidí, kteří s režimem nesouhlasili, komunisté brali i ze svých řad. Díky tomu byly stvořeny politické procesy. Situaci v justici však bylo nutno upravit. Dosavadní právní normy totiž nevyhovovaly socialistické ideologii a diktatuře proletariátu, proto byly 14. července 1948⁹ v rámci tzv. právnícké dvouletky zahájeny práce na návrhu trestního zákona.

Zásadní změnou bylo nové pojetí trestného činu a rozdílná kategorizace soudně trestných deliktů. Existovala jen jedna kategorie soudně trestných činů. Novou úpravou došlo podobně jako v dalších státech socialistického bloku k přechodu z formálního pojetí na materiální. Díkce vyžadovala, aby jednání, jehož výsledek uvedený v zákoně pachatel zavinil, bylo nebezpečné pro společnost. Jestliže čin nebyl vůbec nebezpečný pro společnost, nejednalo se o trestný čin, byť vykazoval všechny formální znaky uvedené v trestním zákoně. Byla-li nebezpečnost činu pro společnost nepatrná, mohl prokurátor trestní stíhání zastavit.¹⁰ Pro politické procesy byl důležitý oddíl, ve kterém se rozebíraly zločiny proti republice. Pořadí hlav bylo určeno objektivním významem společenských vztahů určitého druhu s hledisky zájmů dělnické třídy. V prvním oddílu nalezneme takové trestné činy jako velezrada, sdružování proti republice a pobuřování proti republice. Za řadu zmíněných trestných činů hrozil doživotní trest odnětí svobody nebo trest smrti.¹¹ Zajímavé je, že nový trestní zákon z roku 1950¹² věnoval minimální pozornost obhajobě obviněného. Nový trestní zákon měl poskytnout obhajobu všem bez rozdílu. Uplatnění všech složek obhajoby bránilo nejen politické klima, ale i chápání obviněného především jako důkazního prostředku a obhájce jako pomocníka soudu při zjišťování materiální pravdy. Obhájce byl sice označován za soupeře prokurátora, avšak s dodatkem, že s

⁸ TOMEK, Prokop. 50. léta Počátky represe - masová nezákonnost. [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/50/50_01_001.php.

⁹ BOBEK, Michal, MOLEK, Pavel a ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. Str. 561.

¹⁰ Tamtéž. Str. 562.

¹¹ Tamtéž. Str. 564.

¹² Tamtéž. Str. 597.

prokurátorem má společný cíl, a to zjistit správně skutkový stav a uplatnit socialistickou zákonnost. Bylo považováno za nepřípustné, aby advokáti uváděli v pochybnost kvalitu práce orgánů Státní bezpečnosti.¹³

V zakladatelském období komunistického režimu se československá justice nacházela v opravdové krizi. Na pozadí zjednodušené legislativy, tzv. Čepičkovy dvouletky, která přinesla nové a poprvé v dějinách celostátně působící hmotné a procesní právo, působila nesourodá směs soudcovských osobností, počínaje skutečně téměř negramotnými představiteli na straně jedné a na druhé straně reprezentovaná politickými fanatiky, z nichž někteří skutečně reprezentovali jakýsi intelektuální výkvět.¹⁴ V justici však pracovali i soudci, kteří se dokázali každé situaci přizpůsobit a soudci, kteří měli za sebou protektorátní praxi. Všechny tyto skupiny se neustále prolínaly.

Politické procesy, nejhrušnější a nejvyšší stupeň nezákonností, byly přímo klasickým příkladem degradace práva. V právním prostředí, v němž se nezákonnost stala běžným, přirozeným, dokonce i vychvalovaným jevem, kde i zcela zjevné porušování zákonů a jiných právních norem státní orgány tolerovaly a vědomě přehlížely, nic nebránilo výrobcům politických procesů, aby stejné praktiky v největším rozsahu a v nejhrubší formě neuplatňovali ve svých pracovních metodách.¹⁵

¹³ Tamtéž. Str. 600.

¹⁴ Tamtéž. Str. 817.

¹⁵ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. Str. 13.

4 DEFINICE A DATAČE POLITICKÝCH PROCESŮ

Z hlediska definice jsou politické procesy obecně všechna soudní řízení, do kterých zasahují jiné než příslušné justiční orgány, přičemž není rozhodující, zda takové instituce rozhodují o procesu od jeho přípravy až po vynesení rozsudku, nebo vstupují až v některé fázi činnosti prokuratury a soudu.¹⁶ Rozhodovací pravomoc politických institucí byla odvozena od mocenského – politického systému na principu komunistické monopolní moci. Kromě přímých zásahů do přípravy, průběhu a výsledků soudních řízení, o která měly stranické orgány na různé úrovni stupně zájem, působily i nepřímo, především ústřední instituce. Určovaly politickou linii a z ní vyvozované úkoly, kterými se řídily bezpečnostní a justiční orgány, dále vytvořily právní systém a normy, včetně jeho personálního obsazení.¹⁷

Politické procesy probíhaly v celé éře komunistické vlády, avšak největší intenzita byla zaznamenána v letech 1948 – 1955.¹⁸ Komunisté je používali jako nástroj k uskutečnění svých cílů. Hlavní období konstruování velkých politických procesů začíná u nás počátkem roku 1949.¹⁹ Vnitřní podmínky Československa a deformace v práci strany, jakož i existující projevy porušování zákonů, nemohly samy o sobě postačit ke konstruování tak rozsáhlých politických procesů, jaké probíhaly v padesátých letech v Československu.²⁰ Významnou úlohu zde sehrála mezinárodní situace a především tlak Sovětského svazu.²¹ Konkrétně šlo o koncepci politiky Informbyra vycházející z existence mezinárodního spiknutí proti socialistickým státům; konkrétní politické i ideové tlaky ze zahraničí, mezi něž patřila zejména představa maďarských, polských i sovětských státníků o tom, že

¹⁶ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. Str. 19.

¹⁷ PERNES, Jiří, ed. a FOITZIK, Jan, ed. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský"*: sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14. -16. dubna 2003 v Praze. Brno: Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005. Str. 107.

¹⁸ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. Str. 16.

¹⁹ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968)*. (I.). [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. Str. 45.

²⁰ Tamtéž.

²¹ PERNES, Jiří, ed. a FOITZIK, Jan, ed. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský"*: sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14. - 16. dubna 2003 v Praze. Brno: Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005. Str. 109.

v Československu je rozsáhlé nepřátelské spiknutí či dokonce centrum takového mezinárodního spiknutí. Tyto myšlenky byly postupem doby akceptovány vedením KSČ a dalšími orgány, především těmi bezpečnostními.²² V tomto období 1948 – 1955 se v naší republice uskutečnilo nejvíce politických procesů s největším počtem obětí a s nejkrutějšími rozsudky. Každý týden se před soudy v Praze, Brně, Bratislavě a jiných městech, ale i v továrnách, závodech či podnicích odehrávaly nejméně dvě, tři, ale i více tragédií nevinných občanů.²³ Politické procesy byly organickou, tedy přirozenou součástí komunistického režimu a vládnutí během celé jeho existence. V komunistickém režimu působily jako jeho součást hlavně ve dvou směrech. Byly způsobem, jednou z forem realizace oficiální politiky, zaujímaly přední místo v souhrnu faktorů, o které představitelé režimu opírali svou moc, její utváření a stabilitu. Za druhé – politické procesy citelně poznamenaly českou a slovenskou společnost. A to nejen v době, kdy soudy probíhaly nebo kdy si oběti odpykávaly trest, ale zanechaly dědictví, kterým nejen společnost, ale i režim zatěžovaly. Postihovalo nejen oběti procesů, ale i některé z těch, kteří procesy připravovali, vyráběli. Nositelé moci se postarali o to, aby se dědictví přenášelo na děti obětí, následky procesů se tedy dědily.²⁴

Státním převratem v únoru 1948 začalo zakladatelské období komunistického režimu, které vyvrcholilo jeho krizí v polovině padesátých let. Touto etapou prošly všechny komunistické režimy bez ohledu na to, zda to bylo za života Stalina nebo po jeho smrti v roce 1953. Zakladatelské období komunistického režimu se vyznačovalo největším rozsahem a nejvyšším stupněm nezákonností.²⁵ Nezvratitelnost mašinerie politických

²² *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.).* [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. Str. 45.

²³ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka.* Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. Str. 16.

²⁴ PERNES, Jiří, ed. a FOITZIK, Jan, ed. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský": sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14.-16. dubna 2003 v Praze.* Brno: Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005. Str. 107.

²⁵ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka.* Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. Str. 15.

procesů tkvěla v počáteční fázi v přesvědčení vedoucích komunistických funkcionářů, že jejich režim není dostatečně pevný. Bylo proto nutné výsledek státního převratu pojistit.²⁶

²⁶ KAPLAN, Karel a PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2008. Str. 37.

5 HISTORIE PROCESŮ

Politické procesy mají také svoji historii. První místo určitě zaujímá zakladatelské období. V tomto období proběhlo nejvíc procesů, s největším počtem obětí, s vysokými tresty, s nejkřutějšími metodami vyšetřování a podmínkami výkonu trestu.²⁷ Další vlna politických procesů proběhla v sedmdesátých letech, v období po srpnové invazi, tedy v době sovětské okupace a znovuoživení režimu inspirovaného duchem 50. let.²⁸ Obě vlny procesů se lišily ve stupni a formě perzekuce. První vlna se vyznačovala nesrovnatelně větší krutostí trestů, zjevnými, až provokativními nezákonnostmi a téměř všeobecným používáním fyzického násilí.²⁹ Po roce 1969 se už organizátoři procesů báli vyšetřovací praktiky používat v tak velkém rozsahu a s takovou brutalitou, nicméně je zcela neopustili.³⁰ Socialistická zákonnost, uplatňovaná v rámci monopolu komunistické moci, sama v sobě obsahovala zdroje nezákonností. Jejím cílem nebylo nastolit respekt k právu a spravedlnost, ale přizpůsobit se měnícím se politickým poměrům a nadále sloužit komunistickému režimu.³¹

Po státním převratu používali komunističtí představitelé a instituce politické procesy nejprve k definitivnímu nastolení a poté k udržení vlastního režimu, jehož mocenský aparát byl vždy schopen podle své potřeby vyvolat další vlnu procesů.³² Postupně vznikala jistý okruh potenciálních nepřátel. Nejdříve šlo o příslušníky bývalých nekomunistických stran, funkcionáře různých organizací a útvarů, později o odbojové pracovníky interbrigadisty, slovenské politiky, působící na Slovensku, funkcionáře židovského původu, církevní

²⁷ PERNES, Jiří, ed. a FOITZIK, Jan, ed. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský"*: sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14. - 16. dubna 2003 v Praze. Brno: Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005. Str. 108.

²⁸ KAPLAN, Karel a PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2008. Str. 40.

²⁹ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968)*. (I.). [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. Str. 46.

³⁰ KAPLAN, Karel a PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2008. Str. 40.

³¹ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. Str. 15.

³² Tamtéž, str. 11.

hodnostáře a jiné.³³ Charakteristickým znakem přitom byla masová nezákonnost postihující všechny oblasti života společnosti a v různé míře pronikající do samotných mocenských a řídicích struktur.³⁴

Zlom v průběhu politických procesů znamenal příchod sovětských poradců na přelomu let 1949 – 1950.³⁵ Sověští poradci se začlenili do Státní bezpečnosti. V říjnu 1949 přišli dva a na jaře příštího roku je vystřídala celá skupina; nejvyšší jejich počet se pohyboval kolem čtyřiceti mužů. Československé kolegy – výrobce politických procesů mnohému naučili, ti ale mnohé kruté vyšetřovací metody ovládali už před příchodem poradců. Přesto dosavadní výrobu a technologii procesů obohatili sověští poradci o mnoho prvků, např. o otázkové protokoly, o výslechové plány a jejich vynucované plnění, o sepisování výslechových protokolů, o systém nepřetržitých výslechů, systém psychologického nátlaku a zlomu, princip, že hlavním důkazem trestné činnosti je vězeň sám. Nejdůležitější novotou zavedenou poradci byla výroba monstrprocesu.³⁶

³³ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.).* [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. Str. 45.

³⁴ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. Str. 11.

³⁵ KAPLAN, Karel a PALEČEK, Pavel. Komunistický režim a politické procesy v Československu. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2008. str. 49.

³⁶ PERNES, Jiří, ed. a FOITZIK, Jan, ed. Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský": sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14.-16. dubna 2003 v Praze. Brno: Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005. Str. 109.

6 NEJZNAMĚJŠÍ POLITICKÉ PROCESY

Jak už bylo řečeno, politické procesy přímo souvisí se zakladatelským obdobím, neboť nejsilnější vlna přímo souvisela s charakterem tohoto období, byla jeho produktem.³⁷

Základní a výchozí příčinou byla zásadní změna režimu, nové uspořádání společnosti započaté brzy po únoru 1948. Tak rozsáhlé a tak hluboké přeměny rozrušily dosavadní způsob života a předurčily osud většině občanů a rodin, zejména poté, co komunistická strana zcela programově převzala sovětský vzor či model socialismu.³⁸

Avšak krátce po únoru 1948 se KSČ až na výjimky ještě příliš nevedlo. Už však probíhali vojenské procesy, např. justiční vražda H. Píky. Rok 1950 znamená přelom a vlastně počátek typických politických procesů. V dubnu 1950 proces s představiteli řeholí Augustin Machalka a spol. spolu s aférou kolem "číhošťského zázraku" a likvidací klášterů v dubnové "akci K" byl zahájením tvrdé kampaně proti katolické církvi.³⁹ V listopadu 1949 došlo k zatýkání bývalých funkcionářů národně socialistické, sociálně demokratické a lidové strany a také představitelů tzv. trockistů. Byli později zařazeni do skupiny v čele s dr. M. Horákovou. Na struktuře skupiny je zřetelně viditelný vliv cizích poradců odrážející neznalost předchozích politických poměrů. Byli v ní totiž postaveni vedle sebe představitelé nejruznějších politických a názorových směrů, jejichž sblížení a sjednocení se člověku známému předúnorového stavu jeví jako nepravděpodobné. V tomto procesu byly vyneseny čtyři rozsudky smrti, dalším devíti osobám byly uloženy vysoké tresty na svobodě. Krátce poté proběhl tzv. proces proti vatikánským agentům v Československu. Byl jistě odrazem zostřujících se vztahů církve a státu, ale měl nepochybně také mezinárodní kontexty táhnoucí se k Rajkovu procesu. Obžaloba vinila Zelu a další církevní hodnostáře ze spojení s Vatikánem a jejich činnost charakterizovala, jako součást velkého spikleneckého plánu imperialistických mocností, Vatikánu a zločinné fašistické bandy Titovi proti zemím lidové demokracie. V tomto procesu se objevil další znak technologie výroby procesů – předem vypracované odpovědi souzených, které pak v procesním řízení

³⁷ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. Str. 17.

³⁸ Tamtéž. Str. 18.

³⁹ TOMEK, Prokop. 50. léta Politické procesy. [online]. [cit. 2. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/50/50_01_016.php.

odříkávali.⁴⁰ Na přelomu let 1950-1951 pak došlo k čistkám ve vlastních řadách KSČ, které vyvrcholily v listopadu 1952 procesem s generálním tajemníkem KSČ Rudolfem Slánským a jeho údajným protistátním spikleneckým centrem. Většina největších a nejtypičtějších politických procesů se tak odehrála v první polovině padesátých let.⁴¹ Kromě procesů zřetelně politické povahy existovalo mnoho trestních řízení a rozsudků politicky motivovaných. Tento druh převažoval u procesů hospodářského rázu. Jejich velký počet byl do značné míry dán téměř monopolním přímým nebo nepřímým státním vlastnictvím v ekonomice. Každý větší konflikt v podniku, ve výrobě se téměř automaticky vyvinul v akci, ve které se hledaly protistátní, politické motivy či záměry.⁴² Toto je samozřejmě jen velmi malé shrnutí a lehký nástin politických procesů. Po únoru 1948 jich proběhlo nespočet, dotkly se mnoha lidských životů a jsou neomluvitelné. Byly však používány naprosto běžně. Počet politických procesů a jejich obětí se měnil podle vnitropolitických poměrů komunistické strany. Celkově vysoký počet obětí souvisel s přirozeným chodem režimu, neboť každá akce vyvolá reakci, tak i významnější krok byl doprovázen politickými procesy.⁴³

⁴⁰ KRATOCHVÍL Antonín. *Žaluji. Vrátil slovo umlčeným*. 1. vyd. v ČSFR. Praha: Dolmen, 1990. Čas; sv. 2. Str. 17.

⁴¹ TOMEK, Prokop. 50. léta Politické procesy. [online]. [cit. 2. 3. 2014]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/50/50_01_016.php.

⁴² PERNES, Jiří, ed. a FOITZIK, Jan, ed. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský": sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14.-16. dubna 2003 v Praze*. Brno: Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005. Str. 110.

⁴³ KAPLAN, Karel a PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2008. Str. 40.

7 DŮVODY VZNIKU POLITICKÝCH PROCESŮ

Politické procesy měly v každé diktatuře svou důležitou roli, funkci a poslání. Bez perzekucí a represí, jejichž nejvyšším stupněm a vrcholem politické procesy byly, nemoha diktatura existovat. Byly tak neoddělitelnou složkou fungování a nezbytným faktorem udržení komunistického režimu v Československu. Staly se běžně používaným prostředkem či nástrojem oficiální politiky, vyvinuly se v normální politickou praxi a v trvalý způsob ochrany režimní moci.⁴⁴ Záminkou pro obvinění mohl být třeba rodinný přítel v západních zemích, nesouhlas s parlamentními volbami, nepokoje na pohřbu prezidenta Beneše nebo projevy nespokojenosti na všesokolském sletě v roce 1948.⁴⁵ Pouze to stačilo. Přírozenými oběťmi se staly osoby politicky činné proti režimu.⁴⁶ Účelem procesů bylo potrestat a vyřadit ze hry politické oponenty, preventivně zastrašit i dosud pasivní či neodhalené nepřátele a celou veřejnost.⁴⁷ Ke společným rysům všech uvedených druhů politických procesů – prosazovat politiku režimu, odhalovat nepřátele vlasti, v praxi nepřítel KSČ znamenal nepřítel vlasti, a zajistit výchovu mas – se řadil další. Byla to snaha umlčet skutečné, domnělé nebo vyrobené nepřátele režimu, zlikvidovat jejich odpor.⁴⁸ Procesy nikdy nebyly samoúčelné, vždy byly součástí komplexnějších opatření.⁴⁹ Každý politický proces měl politickou koncepci, která vyjadřovala motiv a záměr. Ty se velice různily, určovaly je konkrétní potřeby momentální politiky režimu. Škála motivů a záměrů byla široká: od donucení rolníka ke vstupu do JZD až po odhalení a odsouzení světového imperialismu a jeho československých pomocníků doma i v exilu.⁵⁰ Komunistický režim byl v hledání nepřátel státu velmi aktivní a nikdy nepolevoval.

⁴⁴ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. Str. 6.

⁴⁵ KAPLAN, Karel a PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2008. Str. 41.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ TOMEK, Prokop. 50. léta Politické procesy. [online]. [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/50/50_01_016.php.

⁴⁸ KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost*. 1. vyd. [Brno: Doplněk, 1999]. 289 s. Knihy dokumenty. Str. 168.

⁴⁹ TOMEK, Prokop. 50. léta Politické procesy. [online]. [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/50/50_01_016.php.

⁵⁰ KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost*. 1. vyd. [Brno: Doplněk, 1999]. 289 s. Knihy dokumenty. Str. 167.

V tomto jeho hledání se dá spatřit strach, obrovský strach ze ztráty moci. Potřeba politických procesů se tak schovávala za vytvoření bezpečného státu bez třídních nepřátel a škůdců, avšak pravda byla jinde. Vytvoření atmosféry neustálého strachu straně zaručoval, že se proti ní neobrátí takový počet lidí, který by ji mohl zničit. Stačila zničit odpor ještě dříve, než nastal. Což bych označila za nejvýznamnější důvod vzniku politických procesů. Tato situace nenastala pouze v Československu, ale v celém socialistickém bloku. Brutalita politických procesů byla ještě umocněna tlakem Sovětského svazu.

8 ROZDĚLENÍ PROCESŮ

Politických procesů bylo tak mnoho a zasáhly tolik lidí, že je třeba je rozdělovat. Mohou se dělit podle rozsahu a charakteru souzených nebo podle poslání a politického záměru.⁵¹

Přehledné rozdělení je uvedeno v knize StB o sobě. Zde jsou procesy rozděleny do 4 skupin: První místo zaujímaly případy soudní perzekuce politické povahy, tzn. politické procesy v pravém a úzkém smyslu slova, ve kterých před soudem stanuly osoby žalované a odsouzené za skutečnou politickou činnost, vykonstruovanou nebo vyprovokovanou, zaměřenou proti komunistickému režimu. Jejich trestné činy byly zvláště těžkého kalibru. Druhou početnou skupinu tvořily procesy politicky motivované. Šlo v nich o trestné činy převážně hospodářského rázu, o činy nebo přestupky skutečné či uměle nastražené, využitě k prosazení politického záměru tlakem oběti (např. k vynucení vstupu rolníků do družstva). Dále využitě k odhalování viníků (z řad odpůrců režimu nebo třídních nepřátel) a příčin hospodářských obtíží a neúspěchů hospodářské politiky v republice. Do třetí skupiny patřily soudy a rozsudky za politické činy verbálního charakteru, tzv. pobuřovačky. Probíhaly na nižších stupních prokuratury a soudů, žaloba se obvykle týkala protistátních výroků, urážky představitelů státu a spojenců, rozšiřování nepravdivých poplašných zpráv, pobuřování apod. Do čtvrté skupiny lze zařadit rozsudky nevnášené soudy, ale tajnými komisemi, které posílaly své oběti do různých koncentračních pracovních táborů. Zejména procesy první a druhé skupiny měly předem připravenou koncepci, která vycházela z momentálních politických potřeb a záměrů stranické moci, nebo se jim přizpůsobovala.⁵² Kromě politické koncepce a předpokládané role lze politické procesy poloviny padesátých let členit i podle jiných kritérií. Například podle okruhu jejich působnosti: byly procesy, jejichž dosah se omezoval na místo, kde probíhaly, na větší region či národní společnost, a zvláště důležité byly procesy s celostátním nebo s mezinárodním dosahem.⁵³ Ke společným rysům všech uvedených procesů patří také to, že většina procesů byla veřejná,⁵⁴

⁵¹ KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost*. 1. vyd. [Brno: Doplněk, 1999]. 289 s. Knihy dokumenty. Str. 168.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž. Str. 107.

⁵⁴ KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost*. 1. vyd. [Brno: Doplněk, 1999]. 289 s. Knihy dokumenty. Str. 168.

jen část proběhla s vyloučením veřejnosti a některé prohlásili jejich výrobci za tajné.⁵⁵ K takovému omezení vedla jak ochrana státního tajemství (především vojenské procesy), tak ve větší míře obava z toho, že soudní líčení neproběhne podle očekávání, nesplní svůj politický záměr. Obžalovaní se odmítli řídit pokyny výrobců a hrozilo nebezpečí, že se budou hájit, což by dle výrobců procesů nepříznivě působilo na veřejnost.⁵⁶ U veřejných procesů, zejména s krajskou či okresní působností, však šlo o tzv. organizovanou veřejnost, kdy výběr diváků zajišťovaly instituce komunistické strany, nebo z jejich pověření samy soudy. V některých případech tvořili organizovanou veřejnost v soudní síni pouze příslušníci bezpečnosti.⁵⁷ Od všech veřejných procesů se také očekávalo, že splní propagandistické poslání.⁵⁸ Jejich výrobci jim přisuzovali tzv. výchovnou úlohu, měly občany vychovávat k poznání třídního boje, k nenávisti vůči třídnímu nepříteli, odhalovat viníky neúspěchů režimu, sabotéry, zrádce aj. Zvláště monstrprocesy měly sloužit v ideologickém boji.⁵⁹

⁵⁵ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. str. 22.

⁵⁶ KAPLAN, Karel. Nebezpečná bezpečnost. 1. vyd. [Brno: Doplněk, 1999]. 289 s. Knihy dokumenty. Str. 168.

⁵⁷ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. str. 22.

⁵⁸ PERNES, Jiří, ed. a FOITZIK, Jan, ed. Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský": sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14.-16. dubna 2003 v Praze. Brno: Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005. str. 108.

⁵⁹ Tamtéž.

9 MECHANISMUS POLITICKÝCH PROCESŮ

Politické procesy měly v každé diktatuře svou důležitou roli, funkci a poslání. Bez perzekucí a represí, jejichž nejvyšším stupněm a vrcholem politické procesy byly, nemoha diktatura existovat. Byly tak neoddelitelnou složkou fungování a nezbytným faktorem udržení komunistického režimu v Československu. Staly se běžně používaným prostředkem či nástrojem oficiální politiky, vyvinuly se v normální politickou praxi a v trvalý způsob ochrany režimní moci.⁶⁰ Politický systém nezabránil tomu, aby jakékoliv vnitřní či vnější impulsy přerostly v rozsáhlé politické procesy. K vnějším impulsům patřil tlak studené války a skutečnost, že od vzniku politických procesů v ostatních lidových republikách přetrvávalo přesvědčení mezinárodního centra spiknutí v Československu.⁶¹ Z vnitřních vlivů šlo především o zneužívání moci. Při konstruování procesu zaujímaly prvořadé místo výběr sestavy obžalovaných, obětí a vysoká míra nebezpečnosti trestných činů, jejichž přiznání bylo vynuceno (např. vlastizrada, snaha zničit socialistický režim, politické vraždy, očekávání války a vítězství Západu, špionáž....).⁶² Výroba procesů způsobovala jejich tvůrcům i obtíže při sestavování různých protistátních skupin. Vymýšleli krkolonné kombinace, nebylo totiž výjimkou, že členové uměle sestavovaných skupin se vůbec neznali nebo nestýkali. Bezpečnost také musela zachraňovat své agenty – provokatéry, utajit je nebo dosáhnout toho, aby od soudu vyšli bez trestu.⁶³ Mechanismus vzniku politických procesů byl považován za nejuvědomělejší část politického systému a státního aparátu a způsob jeho činnosti politický systém zpětně ovlivňoval. Mechanismus nebyl početně veliký, ale jeho mocenská pozice ve státě byla značná. Vyznačoval se schopností vytvářet si podmínky ve státě pro svou dlouhodobou existenci.⁶⁴ Vzniklo tak zvláštní mocenské ústrojí, které nebylo nikomu odpovědné, zbavené jakýchkoliv kontrolních vazeb, vymykalo se zákonům a postavilo se nad

⁶⁰ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. str. 6.

⁶¹ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.)*. [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. str. 99.

⁶² DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. str. 21.

⁶³ Tamtéž. Str. 22.

⁶⁴ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.)*. [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. str. 99.

společnost.⁶⁵ Mechanismus na výrobu procesů tvořily tři hlavní části: politické orgány, složky Bezpečnosti a justice.⁶⁶ Tyto tři skupiny se vzájemně doplňovaly, spolupracovaly a objevovaly se i vztahy podřízenosti. Z politických orgánů patřil do mechanismu především úzký okruh funkcionářů, kteří rozhodovali přímo o procesech. Významná úloha náležela Klementu Gottwaldovi, ten rozhodoval o zatčení vedoucích funkcionářů, byl informován o průběhu procesu a sám do něj mohl zasahovat.⁶⁷ Politické orgány a jejich členové v řadě svých politických stanovisek a usneseníh či projevech poskytovali pracovníkům Bezpečnosti a justici potřebné směrnice k jejich práci i ideové zdůvodnění jejich rozhodnutí. Ti pocíťovali stranickou povinnost plnit usnesení a názory orgánů a jeho čelních představitelů. Cítili se vázání stranickou disciplínou a mnozí z nich byli přesvědčeni, že slouží straně, i když jejich činy odporovaly programu a úkolu strany.⁶⁸ Vyšetřovatelé se hájili tím, že jednali ve prospěch strany a že plnili rozkazy, nemohli tedy jednat jinak, než jak jim bylo poručeno. Často mnoho z nich neznalo zákony, podle kterých postupovat, tak se jednoduše řídili vlastníh smyslem pro spravedlnost, který však byl stoprocentně podřízen straně.⁶⁹ Neznalost zákonů u mnohých rozmnožovaly další neznalosti, nedovedli provádět výslechy, sepisovat protokoly. Svoji nedostatečnou kvalifikaci nahrazovali fyzickým a psychickým nátlakem a mučením, apelem na komunistické uvědomění zatčených, vzájemným soutěžením v délce výslechu a jinými formami.⁷⁰ Součástí obrovského systému politických orgánů se staly i rozličné politické komise a útvary, které se různým způsobem podílely na procesech, často byly pojmenované po názvu procesu, kterým se zabývaly. K takovýmto útvarům patří např. Bezpečnostní komise nebo Komise stranické kontroly.⁷¹ Bezpečnostní komise schvalovala

⁶⁵ Tamtéž. Str. 100.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ KRATOCHVÍL Antonín. *Žalují. Vrátit slovo umlčeným*. 1. vyd. v ČSFR. Praha: Dolmen, 1990. Čas; sv. 2. Str. 17.

⁶⁸ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.)*. [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. str. 100.

⁶⁹ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *SiB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. str. 23.

⁷⁰ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.)*. [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. str. 102.

⁷¹ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.)*. [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. str. 100.

přípravu procesů a výši trestů. K politickým útvarům, které se podílely na politických procesech, především náležela dvě oddělení ÚV KSČ – pro evidenci a kádrové. Obě měla styk s Bezpečností a dodávala jí potřebné kádrové materiály a informace o jednotlivých osobách.⁷² Zvláště důležité bylo postavení Bezpečnosti a její vztah k ostatním článkům systému. Se zostřujícím se napětím ve státě strana stále více využívala některých bezpečnostních složek k realizaci záměrů své politiky v boji proti politickým odpůrcům.⁷³ Nové bylo především to, že Bezpečnost dosud neměla žádné zkušenosti s pořádáním procesů. Jak se uvádí v knize O procesech a rehabilitacích: „*Politické procesy nebyly dělány na základě získaných důkazů, ale na základě politických směrnic vedení. K tomu účelu musí Bezpečnost odhalovat politické záměry údajných nepřátel, vyvozovat je z jejich projevů, článků, z překvalifikování politických a jiných činů, z kombinace těchto činů k hledání a vymyšlení jejich politické nebezpečnosti*“.⁷⁴ Na tyto úkoly však nepostačovaly zkušenosti dosavadních pracovníků a proto byli na pomoc vyzváni sovětští poradci.⁷⁵ Autorita poradců byla veliká, jejich rady, pokyny i rozhodnutí měly váhu rozkazu a většina příslušníků Bezpečnosti je plnila s přesvědčením o jejich správnosti.⁷⁶ Do Státní bezpečnosti přicházela řada nových příslušníků. Hlavním měřítkem při výběru byla politická uvědomělost a věrnost, a tak se k procesům dostávali lidé, kteří nebyli dostatečně kvalifikovaní, lidé velmi mladí, kteří snáze podléhali různým přesvědčením a fanatismu.⁷⁷ Státní bezpečnost si mohla vyrábět své oběti a nepřetržitě tak obnovovat důvody pro svou existenci. Sledování prováděla pomocí sítě agentů a informátorů – registrovaných i neregistrovaných, speciálními technickými prostředky. Získala poznatky z vynucených i dobrovolných výpovědí vězňů nebo jejich vyslychaných spolupracovníků.⁷⁸ V době největší vlny politických procesů měla Bezpečnost díky své mimořádné a nadřazené pozici v jejich výrobě výsadní postavení v mocenské struktuře. Její postavení dosáhlo takového

⁷² Tamtéž.

⁷³ Tamtéž. Str. 101.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ KRATOCHVÍL Antonín. *Žaluji. Vrátil slovo umlčeným*. 1. vyd. v ČSFR. Praha: Dolmen, 1990. Čas; sv. 2. Str. 16.

⁷⁶ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.)*. [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. str. 104.

⁷⁷ Tamtéž. Str. 102.

⁷⁸ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. str. 15.

stupně, že tvořila autonomní mocenské centrum vedle oficiálního komunistického vedení.⁷⁹ Ve velkých procesech v Československu v letech 1949 – 1954 zasahovaly do soudních procesů především a převážně instituce Státní bezpečnosti, a to od počátku do konce.⁸⁰

Nejlepší ukázkou koloběhu politických procesů nastiňuje Karel Kaplan ve své knize *Nebezpečná bezpečnost: „Výroba politických procesů tvořil hlavní náplň činnosti a také poslání Státní bezpečnosti v letech 1948 – 1955. Vyšetřovacím spisem nekončila její práce, udržovala si důležitou a u politicky významných procesů rozhodující roli až do vynesení rozsudku. Nadále držela ve svých rukou režii velkých procesů, zejména od roku 1950 se tato pozice posilovala. Vypracovala, prosazovala a také dbala na dodržení výrobní technologie procesu. Vybírala svědky a připravovala jejich vystoupení u soudu, účastnila se výběru prokurátorů, soudců i obhájců. Sestavovali skupiny obžalovaných podle politické koncepce procesu, podle vlastních představ a znalosti vyšetřovaných, o jejich schopnosti splnit určenou roli před soudem. Obžalovaní se pod kontrolou vyšetřovatelů učili své výpovědi před soudem zpaměti, a to podle režijní knihy procesu, kterou sestavovali vyšetřovatelé. Příslušníci Státní bezpečnosti dohlíželi na průběh soudního řízení, zejména na to, zda se velké procesy odehrávají dle režijní knihy nebo představ vyšetřovatelů – výrobců procesu. Tedy od zatčení až do vynesení rozsudku byly oběti v rukou Státní bezpečnosti nebo o nich alespoň její příslušníci spolurozhodovali. Ale ani potom se nevymanili z jejich vlivu a dohledu – Státní bezpečnost mohla zasahovat i ve výkonu trestu. Kruh nad oběťmi politických procesů se uzavřel.“⁸¹*

Třetím článkem mechanismu byla justice. Docházelo k závažným porušením základního faktu, že jedině stát je oprávněn vydávat obecně závazná pravidla ve zvláštní právní normě a pouze stát disponuje legální mocí k vynutitelnosti těchto pravidel. Procesy jsou nástupem bezprávního stavu celé společnosti, jsou stavem úplné a naprosté právní nejistoty i pro ty,

⁷⁹ PERNES, Jiří, ed. a FOITZIK, Jan, ed. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský": sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14.-16. dubna 2003 v Praze.* Brno: Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005. str. 108.

⁸⁰ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka.* Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. str. 21.

⁸¹ KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost.* 1. vyd. [Brno: Doplněk, 1999]. 289 s. Knihy dokumenty. Str. 167.

kteří stáli na vrcholu mocenského žebříčku.⁸² U politických procesů z padesátých let je již nyní prokázáno, že nešlo a pouhé justiční omyly – nýbrž o justiční vraždy, nebo pokusy o justiční vraždy, pokud některým obžalovaným byl uložen pouze dlouhodobý trest odnětí svobody, ačkoliv i jim hrozil trest smrti.⁸³ V případě podílu justice na procesech šlo o skupinu pracovníků prokuratury a ministerstva spravedlnosti.⁸⁴ Jména osob, která nesou vinu za toto bezpráví, jsou do značné míry známa přímo ze soudních spisů. Je ovšem možné, že ne všichni soudci, kteří vynášeli rozsudky smrti, si museli být vědomi, že jde o justiční vraždy – někdy, obzvláště při jejich soudcovské nezkušenosti a snad i neschopnosti, mohlo u nich jít jen o justiční omyly. Rozhodně větší díl odpovědnosti nesli prokurátoři, kteří takové procesy připravovali a sami se dožadovali pro obžalované tresty smrti.⁸⁵ O rozsudcích se nerozhodovalo u soudu, ale v jiných orgánech, a to politických, jako bezpečnostní komise ÚV KSČ. Justice se stala vykonavatelem těchto příkazů a rozhodnutí a poskytovalo jim zdání legality.⁸⁶ Funkce justice v mechanismu na výrobu procesů spočívala především v tom, aby dovršila činnost politických orgánů a Bezpečnosti, dala jí zdání oprávněnosti, legalizovala ji. Jejím úkolem také bylo zveřejnit proces a zvýraznit další stránku političnosti procesu, zapůsobit na veřejné mínění.⁸⁷ Technologie výroby politických procesů v zakladatelském období režimu, rozrušovaly tvořící se vnitřní strukturu moci. V ní měl mechanismus na výrobu politických procesů, který vznikl ze tří článků mocenského ústrojí (politické vedení, Státní bezpečnost a justice), privilegované postavení. V řetězu vytvořeného mechanismu na výrobu politických procesů – od orgánů KSČ přes útvary StB a justici, až po hromadné sdělovací

⁸² *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.).* [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. str. 106.

⁸³ KRATOCHVÍL Antonín. *Žaluji. Vrátil slovo umlčeným*. 1. vyd. v ČSFR. Praha: Dolmen, 1990. Čas; sv. 2. Str. 62.

⁸⁴ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.).* [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. str. 106.

⁸⁵ KRATOCHVÍL Antonín. *Žaluji. Vrátil slovo umlčeným*. 1. vyd. v ČSFR. Praha: Dolmen, 1990. Čas; sv. 2. Str. 62.

⁸⁶ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.).* [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. str. 106.

⁸⁷ Tamtéž. Str. 107.

prostředky, které jako nástroj propagandy tento řetěz uzavíraly, si Státní bezpečnost získala a dlouho udržovala zcela mimořádné, privilegované postavení.⁸⁸

⁸⁸ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. str. 24.

10 DŮSLEDKY POLITICKÝCH PROCESŮ

Politické procesy svými důsledky zasáhly celou společnost, všechny oblasti její činnosti. Patřily mezi nejvýraznější deformace socialismu a mezi ty projevy nelidskosti, které oslabily socialismus uvnitř země a otřáslly jeho základy.⁸⁹ Politické procesy výrazně přispěly k rozvratu právního systému a vědomí společnosti, rozrušily vzájemné vztahy, lidská solidarita a pomoc postiženým se staly trestným činem, byla zpřevrácena stupnice mravních a životních hodnot.⁹⁰

Politické procesy měly přispět k překonání napětí, které vznikalo z neplnění nereálných úkolů v ekonomice, a prokázat, že příčinou neutěšeného stavu ekonomiky je činnost třídních nepřátel, a jejich sabotáž linie urychlené přestavby československého hospodářství a docílení jeho nezávislosti na kapitalistickém světě.⁹¹

Politické procesy přispěly k upevnění centralistického způsobu řízení hospodářství. Velký dopad měly na politický život. Patřily k nejvýraznějším deformacím politického systému a samy způsobovaly další deformace. Díky nim komunistická strana prodělala výrazné oslabení, neboť musela oběti vybírat především z vlastních řad, aby politický proces v očích obyvatelstva získal na věrohodnosti. Za viníky byli vždy systematicky vyhledávání a označování lidé, kteří měli poněkud odlišné názory na řešení určitých otázek.⁹² Procesy násobily pravomoc a autoritu úzké skupiny vedoucích stranických a státních funkcionářů, vytvářely atmosféru strachu, v níž upadala správná politická aktivita občanů a zvyšovala se společenská funkce represe, čímž rostla úloha a moc Bezpečnosti.⁹³ Procesy přispěly významným způsobem ke ztrátě hodnot ve společnosti. Zvláště snížily hodnotu lidského života. Rozrušily vzájemné vztahy, lidská solidarita a pomoc postiženým se staly trestným

⁸⁹ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.).* [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. str. 109.

⁹⁰ PERNES, Jiří, ed. a FOITZIK, Jan, ed. Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský": sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14.-16. dubna 2003 v Praze. Brno: Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005. str. 113.

⁹¹ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.).* [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. str. 109.

⁹² KRATOCHVÍL Antonín. Žaluji. Vrátit slovo umlčeným. 1. vyd. v ČSFR. Praha: Dolmen, 1990. Čas; sv. 2. Str. 17.

⁹³ *O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.).* [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. str. 111.

činem, byla zpřevrácena stupnice mravních a životních hodnot. Hluboce zasáhly do lidského vědomí, postihly všechny společenské oblasti.⁹⁴

Důsledky politických procesů byly výstižně popsány v knize StB o sobě: „*Důsledky procesů se neomezovaly na hrubé a tragické zásahy do životních osudů; měly rozměr širší, s dlouhodobou působností. K třídní diferenciaci společnosti, kterou komunistická moc ve svém vztahu k občanům uplatňovala, přibyla další skupina: trestanci – zločinci z politických důvodů, protistátní kriminálníci a jejich příbuzní. Tohoto Kainova znamení se nezbavili ani po opuštění vězení, ani po amnestii, dokonce ani po soudní rehabilitaci. Pro ty, kteří v mocenských institucích rozhodovali o jejich osudu, stále zůstávali zločinci, nanejvýš svůj názor na ně jen mírně poopravili. Mezi nejzávažnější důsledky politických procesů patřila destrukce práva. Nejvíce se o ni přičinili všichni původci politických procesů, ať vědomě či nevědomě.*“⁹⁵

⁹⁴ PERNES, Jiří, ed. a FOITZIK, Jan, ed. Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský": sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14.-16. dubna 2003 v Praze. Brno: Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005. str. 113.

⁹⁵ DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. Str. 20.

11 PROCES SE ZÁŠKODNÍKY V SUŠICI

Vedle velkých monstrprocesů byla na počátku padesátých let inscenována celá řada menších procesů v krajských městech. Ve své teroristické přípravě a vnější inscenaci byly ovšem stejně kruté a zločinné jako monstrprocesy v Praze, Brně či Bratislavě. Z rozhodnutí nejvyšších stranických orgánů se o těchto procesech v krajích nesmělo informovat v celostátních prostředcích, nýbrž jen v lokálním tisku, poněvadž zde nebyly stejně k utajení.⁹⁶ O rozsáhlé činnosti odbojové skupiny na Sušicku z padesátých let bylo možné získat informace jen ze soudních spisů, také pro velký odstup doby, i proto, že velká část členů této skupiny již nežije. Státní soud ji označil v padesátém roce jako součást protistátní organizace Josefa Brůži, která byla předtím souzena v Klatovech a jejíž vedoucí Josef Brůža, byl za údajnou velezradu a vyzvědačství odsouzen k trestu smrti.⁹⁷ Tématem mé práce je však politický proces v Sušici, který probíhal od 24. do 27. května 1950.⁹⁸ V té době se samozřejmě nemluvilo o procesu, byl chápán jako spravedlivý soud se záškodníky. Prezentován byl jako obyčejný případ s dostatkem důkazů, svědků a usvědčujících faktů. Co na tom, že fakta byla zkreslená, někdy i vymyšlená, pravda upravována pro potřeby soudu, svědci zmanipulovaní, přiznání vynucené.

Skupina obžalovaných čítala 26 členů:

- 1) *Josef Rejšek, narozený dne 9. 11. 1911, rolník, Svinná čp. 9*
- 2) *Arnošt Stránský, narozený dne 18. 10. 1911, správce benzinové stanice, Klatovy Měchurova č. 372*
- 3) *Jan Kroužilek, narozený dne 6. 7. 1923, strážmistr SNB, Benešov, Husova 777*
- 4) *Josef Wolf, narozený dne 9. 3. 1902, zemědělec, Velhartice č. 100*
- 5) *Vilém Vrána, narozený dne 8. 7. 1911, řidič ČSAD, Tajanov, č. 45*
- 6) *Miloslav Bohata, narozený dne 13. 9. 1879, lesní dělník, Zejbiš č. 45*
- 7) *Václav Jícha, narozený dne 14. 2. 1917, řezník a rolník, Čimice 23,*
- 8) *František Rejšek, narozený dne 20. 2. 1913, tesař, Železná Ruda 303*
- 9) *Josef Jonáš, narozený dne 4. 4. 1909, rolník, Tvrdošlav č. 7*
- 10) *Vojtěch Jonáš, narozený dne 26. 7. 1908, hostinský a rolník, Zejbiš č. 180*

⁹⁶ KRATOCHVIL, Antonín. *Žalují. Vrátit slovo umlčeným*. 1. vyd. v ČSFR. Praha: Dolmen, 1990. Čas; sv. 2. Str. 16.

⁹⁷ PEK, Josef, ed. *Kronika šumavských hvozdů: vyprávění o osudech lidí komunistického zla z padesátých let*. Vyd. 1. Vimperk: Papyrus, 1998. Str. 105.

⁹⁸ Tamtéž.

- 11) *František Wolf, narozený dne 27. 1. 1915, řezník a hostinský, Velhartice 53*
- 12) *Jaroslava Gollová, rozená Šebestová, narozená dne 17. 8. 1910, v domácnosti, Klatovy, Křížova 166*
- 13) *Antonín Luňák, narozený dne 15. 6. 1901, statkář, Podolí č. 1*
- 14) *Jarmila Riedlová, rozená Šindelářová, narozená dne 4. 2. 1926, učitelka mateřské školy, Zejbiš č. 96*
- 15) *Anna Holečková, narozená dne 28. 3. 1929, švadlena, Puchverk 63*
- 16) *Stanislav Švec, narozený dne 28. 3. 1930, zemědělec, Radostice č. 7*
- 17) *Viktor Kopačka, narozený dne 29. 2. 1921, rolník, Horní Staňkov č. 2*
- 18) *Jan Kopp, narozený dne 8. 12. 1908, pekař, Petrovice č. 5*
- 19) *Marie nesprávně Růžena Kreisová, narozená dne 26. 3. 1929, v domácnosti u příbuzného, Svinná 9*
- 20) *Pavel Nauš, narozený dne 23. 1. 1924, úředník, Chvalšovice čp. 3*
- 21) *Bohumil Malecha, narozený dne 27. 2. 1904, vrchní strážmistr SNB, Zejbiš č. 176*
- 22) *Jaroslav Bareš, narozený dne 21. Května 1899, obchodník, Teplice, Jankovcova čp. 56*
- 23) *Václav Kouba, narozený dne 9. 10. 1898, skladník, bývalý příslušník SNB, Teplice, Kašparova 19*
- 24) *Aloisie Stránská, rozená Petržílková, narozená dne 21. 6. 1912, obsluhující benzinové pumpy, Klatovy, Na rozvoji čp. 372*
- 25) *Anna Klimentová, narozená dne 3. 3. 1932, studentka gymnázia, Velhartice č. 162*
- 26) *Jarmila Valíčková, narozená dne 15. 12. 1931, studentka gymnázia, Sušice 218.⁹⁹*

Všichni obžalovaní byli ve vazbě Státního soudu Praha kromě Jana Koppa a Marie Kreisové, kteří byli ve vazbě Okresního soudu v Sušici.¹⁰⁰ V dobovém tisku bylo o skupině hovořeno jako o ukázce zrádců a jejich pomahačů, kteří ve službách ostudně proslulé špionážní služby CIC, připravovali své vlasti utrpení a rozvrat.¹⁰¹ V této době se v rámci propagandy používalo neustálé připomínání podpisů mírové rezoluce žádající zákaz atomové pumy. Představitelé skupiny zrádců jsou prezentováni jako osoby, které chtějí rozpoutat další válku, nepřejí si mír, klid a šťastné zítřky, brojí proti pracujícímu

⁹⁹ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 1 – 2.

¹⁰⁰ Tamtéž. Str. 2.

¹⁰¹ Sušický proces s velezrádci - nová připomínka ke zvýšení bdělosti a ostražitosti. *Pravda*. 1950, č. 21. str. 2.

obyvatelstva Československa. Za vedoucího skupiny byl označen Josef Rejšek, odtud dále označení procesu Rejšek a spol. V novinách je také připomenuto spojení už s proběhlým soudem v Klatovech a především to, že obě skupiny spojuje obec Zejbiš. Toto jméno se v současnosti nepoužívá, dnes je to obec Javorná, místní část obce Čachrov. Zejbiš byl podle předsedy soudu: „*Opravdovým kanálem, špinavou stokou, kterou do naší vlasti vnikali špióni a agenti americké výzvědné služby CIC a do které se slézali zrádci a odrodilci, aby se tady zaprodávali do služeb proti vlastní zemi.*“¹⁰²

Obžaloba vinila skupinu z toho, že v době od března 1949 do listopadu 1949¹⁰³, prováděli rozvratnou činnost s cílem narušit stávající zřízení lidově demokratické republiky, že komunikovali s agenty cizích mocností z důvodu narušení hospodářské a společenské soustavy republiky.¹⁰⁴ Tato obecná obvinění jsou dále specifikována a u každého je určeno, čím se proti republice provinil. Na začátku spisu jsou obvinění rozděleni do skupin, ve kterých je rozváděna jejich trestná činnost.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 3.

¹⁰⁴ Tamtéž.

12 OBVINĚNÍ PRO JEDNOTLIVÉ ČLENY

Josef Rejšek, Arnošt Stránský a Jan Kroužilek byli dohromady obviněni z výzvědné činnosti proti republice. Měli komunikovat se zahraničními agenty, tím způsobem, že Rejšek přebíral a přechovával pro agenty došlé zprávy¹⁰⁵, ve spisu popsané jako, týkající se skutečností vládou tajných v důležitém zájmu republiky. Arnošt Stránský tyto zprávy dopravoval Josefovi Rejškovi. Jan Kroužilek byl jako příslušník SNB obviněn, že předal agentu CIC¹⁰⁶ Petrovi plán města Benešov a seznam příslušníků SNB politicky spolehlivých. V tuto dobu to byl velký prohřešek, protože CIC byla prezentována jako organizace, jejímž účelem bylo vyzvídat státní tajemství, přičemž Jan Kroužilek, příslušník SNB, měl povinnost státní tajemství uchovat.

Viktor Kopačka, Jan Kopp, Pavel Nauš a Aloisie Stránská podle soudců popsanou velezrádnou činnost podporovali, pomáhali při jejím provádění, odstraňovali vzniklé překážky, přispěli k bezpečnému dokonání celé akce.¹⁰⁷ Při vytváření obžaloby prokurátorům stačila pouze nepřímá účast, poskytnutí materiálů, předání dopisu, atd., aby danou osobu soudili stejně, jako někoho, kdo se celé akce zúčastnil aktivně. Proto bylo do politických procesů vždy vtaženo velké množství lidí.

Bohumil Malecha byl také vrchní a velitel stanice v Zejbiši.¹⁰⁸ Dozvěděl se o protistátní činnosti J. Rejška a věděl, že u sebe přechovává zahraniční agenty. Byl obviněn, že nesplnil svojí povinnost příslušníka SNB, takovouto závažnou věc nehlásil a kryl, a tím ohrozil bezpečnost republiky.

Marie Kreisová, ve spisu se pokaždé objevuje dodatek – nesprávně Růžena – paní Kreisová, zřejmě používala jiného křestního jména, než které měla uvedené v rodném listě. Opět byla obviněna z toho, že ve Svinně neohlásila úřadům zločin velezrady. Ve spisu je stále opakováno, že zločin neohlásila, přitom by to pro ni bylo tak bezpečné a žádný postih

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Americká zpravodajská organizace založena na přelomu let 1941 a 1942. Jejím původním úkolem bylo chránit americkou armádu před infiltrací německých agentů. Po válce se její činnost zaměřila především na vyhledávání a školení agentů v sovětském bloku v předtuše hrozby třetí světové války. Po emigraci s ní nebo s britskou SIS začaly spolupracovat stovky Čechoslováků. Od roku 1951 převzala od CIC špiónážní práce pro východní blok CIA (Central Intelligence Agency). Převzato z: ŠNÝDL, Jindřich. *CIC (Counter Intelligence Corps)* [online]. [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/cic.php>.

¹⁰⁷ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 3.

¹⁰⁸ Tamtéž. Str. 4.

by jí nečekal.¹⁰⁹ Obžalovaná jednala s ohledem na příbuzenské svazky, Kreisová byla švagrová Josefa Rejška, mlčela o tom, co věděla a tak vlastně celou tuto zločineckou bandu až do okamžiku dopadení kryla. Tento fakt dokresluje výpověď Marie Kreisové.

Předsedající jí říká: „Taková mladá, krásná budoucnost je před vámi – a vy jste byla sama proti sobě.“

Prokurátor: „Musela jste přece vědět, že se to jednou prozradí. Kdybyste to byla včas oznámila, mohla jste spoustu lidí zachránit. Většina obžalovaných tady dneska nemusela sedět. Proč jste to neudělala?“

Kreisová: „Sestra (žena Josefa Rejška) měla šest dětí, to mi bránilo.“

Prokurátor: „A vy jste myslela, že svým mlčením jim děláte něco dobrého? Vy jste pomáhala zločincům, kteří připravovali v naší vlasti krveprolití. Kdyby se jim podařilo jejich plán uskutečnit, kolik našich dětí by potom přišlo o život? Rozhodně ne šest, ale mnohem víc!“

Předseda: „Pamatujte si, že když chráníte stát, že tím chráníte nejlépe sebe a svou rodinu. Kdybyste to byla oznámila ihned, byl by tady dneska seděl jedině Rejšek. A myslíte, že byste byla snad udavačkou? Nikoliv – ale záchránkyní ostatních.“¹¹⁰

Na tomto příkladu můžeme vidět, jak fungovala propaganda a neustále štvání obyvatel, sousedů a dokonce příbuzných, proti sobě. Komunisté během těchto let vytvořili takovou atmosféru, že se každý bál projevit svůj názor a nikdo nikomu nevěřil. Československou společnost tato nálada ovládala 40 let komunistické diktatury a troufám si tvrdit, že i nějakou dobu po ní.

Anna Klimentová a Jarmila Valíčková byly trestány za to, že se v červenci 1949 setkali s agenty CIC Petrem a Jaroslavem Wolfem, ti jim pověřili o svém protistátním poslání. Děvčata byla obviněna z neoznámení trestné činnosti.¹¹¹

František Rejšek obviněný za nedovolené držení samopalu.¹¹²

Čímž podle Státního soudu v Praze spáchali:

Josef Rejšek, Arnošt Stránský, Jan Kroužilek, Josef Wolf, Vilém Vrána, Miloslav Bohata, Václav Jicha, František Rejšek, Josef Jonáš, Vojtěch Jonáš, František Wolf, Jaroslava

¹⁰⁹ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 4.

¹¹⁰ Sušický proces s velezrádci - nová připomínka ke zvýšení bdělosti a ostražitosti. *Pravda*. 1950, č. 21. Str. 2.

¹¹¹ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 4.

¹¹² Tamtéž.

Gollová, Antonín Luňák, Jarmila Riedlová, Anna Holečková, Stanislav Švec, Jaroslav Bareš a Václav Kouba zločin velezrady.

Josef Rejšek, Arnošt Stránský a Jan Kroužilek zločin vyzvědačství.

Viktor Kopačka, Jan Kopp, Pavel Nauš a Aloisie Stránská zločin spoluviny na zločinu velezrady.

Bohumil Malecha zločin sabotáže.

Marie Kreisová zločin neoznámení trestného činu.

Anna Klimentová a Jarmila Valíčková provinění neoznámení trestného činu.

František Rejšek přečin nedovoleného ozbrojování.¹¹³

¹¹³ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 5.

13 OBECNÉ ODŮVODNĚNÍ PROCESU

Objasnění důvodů štvání proti třídnímu nepříteli, a především odkud se vzal, je podáno následovně. Po převratu v roce 1948, když bylo jasné, že vývoj Československa se bude ubírat v lidově demokratickém směru, se objevila skupina odpůrců označovaná jako reakce. Místo toho, aby nastoupila cestu míru, rozhodla se jít opačným směrem. Protože své cíle nebyla schopna uskutečnit sama, spojila se s kapitalistickými živly za hranicemi.¹¹⁴ Toto byla první část reakce, která fungovala ze zahraničí. Druhá část reakce zůstala doma, ale odmítla nastoupit socialistickou dráhu, zaujala stanovisko vyčkávací nebo se uchýlila do podzemí. Na tuto část reakce se obrací zahraničí odnož a doufá, že pomocí této páte kolony bude moci provést státní převrat. Zahraniční reakce podle obžaloby připravovala živnou půdu pro tuto situaci, tím že vysílala do Československa speciálně vycvičené agenty, kteří narušovali chod socialistického státu, ohrožovali bezpečnost občanů a připravovali různé teroristické akce. Úkolem agentů také bylo navázání komunikace s domácí reakcí, protože zahraniční část v ní viděla jedinou možnost aktivního boje. Domácí reakce totiž nevystupovala tolik navenek, požívala mnohdy důvěru významných stranických funkcionářů. Pokud někdo věděl o osobě, která sympatizuje s domácí reakcí, často to neohlásil, nechtěl být udavačí. Tím byli ale v očích komunistů chápáni, jako stejní zločinci. Tím, že neohlásili to, co ví, podporují a souhlasí s činností zahraniční reakce, souhlasí s tím, aby svět byl uvrhnut do další světové války. Takováto alibistická morálka nelze omluvit u nikoho ani u osob v přátelském nebo příbuzenském vztahu a zvláště ne u osob, které mají povinnost býti strážci lidově demokratické republiky. Ty má stihnout nejpřísnější trest. Naráží se na osoby Arnošta Stránského a Jana Kroužílka. Důraz je kladen i na pohraniční obyvatele, kteří mají podle komunistické strany, býti velmi bedliví a ostražití, strážci hranic. *Je svatou povinností každého občana odhalovat cizí a nepřátelské živly*¹¹⁵. Povinností každého občana bylo být bdělý a zmařit práci nepřátel už v počátku.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 10.

14 OBŽALOBA JEDNOTLIVÝCH ČLENŮ

Skutková podstata případu se neustále točí kolem převodu občanů přes státní hranici. V březnu 1949 obviněný Jaroslav Wolf překročil státní hranici, ale následně, ale následně se do Československa vrátil. Během pobytu za hranicemi vešel v kontakt se zahraničními agenty zpravodajských služeb. Agenti jsou ve spisu uváděni jen pod jedním jménem, především pod křestním, není vysvětleno, jestli se jedná o jejich skutečná nebo krycí jména. Ve spisech se vyskytuje tolik agentů, že je to až podezřelé a často to vyvolává myšlenku, že jsou vymyšlení pouze pro potřebu usvědčujících důkazů. Wolf měl napomáhat cizím špiónům vytvořit organizaci, která by byla schopna provést státní převrat, měla sbírat zbraně a spojit se s domácí reakcí, díky níž by uskutečnili ozbrojený vpád do ČSR. Centrem tohoto úsilí byla pohraniční oblast Zejbiš a hlavním obžalovaným byl Josef Rejšek, který vykonával všechny přání těchto agentů, poskytoval jim ve své usedlosti ubytování, zprostředkoval agentům styk s osobami, které hodlali uprchnout za hranice, nebo kteří se chtěli zapojit do protistátní činnosti.

14.1 JOSEF REJŠEK

Josef Rejšek zprostředkoval přechod přes hranice do Německa mnoha osobám, přestože věděl, že prchají za hranice z nenávisti k tehdejšímu lidově demokratickému zřízení, nebo se jednalo o osoby obviněné z trestných činů, prchající před zatčením. Josef Rejšek zahájil svojí zločineckou činnost se svým komplicem Josefem Vinickým, bývalým strážmistrem, obviněným z velezrady. Hrozilo mu bezprostřední zatčení, což se také vyplnilo, ale Vinickému se podařilo utéct, díky prostředníkům Václavu Jíchovi a Miloslavu Bohatovi se setkal s Josefem Rejškem. Rejšek pak Vinického povozem přivezl ke svému bratru Františku Rejškovi do Železné Rudy, odkud byl dopraven ke státním hranicím. Od Fr. Rejška obdržel na cestu samopal.¹¹⁶ Všem, kteří se tohoto přechodu zúčastnili, bylo vytýkáno, že o důvodu útěku Vinického věděli, tedy o jeho protistátní činnosti, že za hranicemi bude dál podnikat velezrádnou činnost, ale nic proti tomu neudělali. Svým krytím a pomocí s jeho činností naopak souhlasili. Vinický se poté do ČSR několikrát vrátil v společnosti agenta Petra a Jaroslava Wolfa. Rejšek Vinického seznámil s Janem Kroužilkem, příslušníkem SNB, od kterého Vinický požadoval zprávy o dislokaci SNB v pohraničí a o stavech SNB. Stejným způsobem jako Vinického dopravil Rejšek přes hranice jistého rolníka z Mělníka, jeho jméno se ve spisu vůbec nevyskytuje. V červenci

¹¹⁶ Tamtéž. Str. 12.

1949 Josef Bareš spolu se svojí dcerou, manželkou Josefa Vinického, odjeli k Miloslavu Bohatovi, aby připravili přechod pro sebe. Bohata je odkázal na Rejška, kam všichni také odjeli a setkali se tu s Vinickým, který se právě vrátil z Německa. Obžalovaný Jícha této skupině přinášel jídlo a byl požádán, aby opatřil zbraně. Za spolupráce agenta Rady, Petra a Vládi tento úkol splnil.¹¹⁷ Rejšek se dále snažil pomoci strážmistru SNB Vlkovi. Odkázal ho na svého bratra Františka. Ten mu ukázal cestu do Německa, přechod se ale nezdařil. Následně byl zabit agent Petr, uváděný pouze pod tímto jménem, což vyvolalo podle soudu paniku spočívající v upozornění zapojených osob na nebezpečí. V této chvíli se do pavučiny zaplétají Anna Klimentová a Jarmila Valíčková. Jícha a Wolf si s nimi domluvili schůzku, kde jim pouze oznámili, že agent Petr byl zabit. Tyto osmnáctiletá děvčata byla odsouzená pouze za to, že takovouto informaci věděla. Prostřednictvím Jaroslava Bareše byla do ciziny dopravena jistá Markovičová. K Rejškovi bylo poté Jíchou dopraveno 5 osob a to Kratochvíl, trestanec jáchymovských dolů, neznámý mladík, švagr Arnošta Stránského a dvě manželky dvou uprchlíků. Stránský dopravil pak k přechodu k Rejškovi ještě manželku Kratochvíla.¹¹⁸ Pro velký počet osob, hodlajících přechod přes hranice, nebylo dostatek místa v obytném stavení Josefa Rejška, proto Rejšek požádal hostinského Josefa Jonáše o pomoc. Rejšek se však nestaral jen o přechod osob přes hranice, zajišťoval i přepravu jejich zavazadel.¹¹⁹ Na žádost Jaroslava Wolfa byl přes hranice přepraven továrník z Turnova i s manželkou. Vilém Vrána na popud Rejška odjel do Tachova k jistému inspektorovi pojišťovny, kterého se zeptal, proč nedochází zprávy od ilegálních organizací. V této době Arnošt Stránský přivedl k Rejškovi vojenského zvěhla Lébu, Josef Jonáš dopravil na stejné místo jistého Kužela a Kondračinovou. Všichni určení k přechodu přes hranice. Rejšek byl obviněný, že se účastnil výzvědné činnosti zahraničních agentů tím způsobem, že přebíral a odevzdával zprávy, které byly podle soudu tajné a v důležitém zájmu republiky.¹²⁰ Fungoval, jako spojka mezi agenty plnil funkci schránky. Jana Kroužilka seznámil s agentem CIC Vinickým a zprostředkoval dodání plánu města Benešov a seznam příslušníků SNB s vyznačením politické příslušnosti. Plán města Benešov obsahoval důležité vojenské a hospodářské objekty. Tento dokument, stejně jako

¹¹⁷ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 13.

¹¹⁸ Tamtéž. Str. 14.

¹¹⁹ Tamtéž. Str. 15.

¹²⁰ Tamtéž. Str. 16.

seznam příslušníků SNB, byl považován za státní tajemství, mohl posloužit k hospodářské a politické újmě republiky.

14.2 ARNOŠT STRÁNSKÝ

Mezi hlavní obžalované patřil také Arnošt Stránský. Zapojil se do ilegální práce tím, že autem převážel agenty, kam si oni přáli, rozvážel osoby, hodlající přehnout a zprostředkoval komunikaci mezi agenty doručováním jejich dopisů.¹²¹ Zejména v červnu 1949 kdy se sešel s agentem Tesařem. Na schůzku se také dostavila, Tesařová, Jarmila Gollová, Jaroslav Wolf a agent Petr. Při schůzce požádal Tesař Stránského, aby odvezl dva jeho kamarády do Chodské Lhoty, kde měli schůzku s Brůžou, což Stránský provedl. Při setkání se dále hovořilo o ilegálním přechodu přes hranice. Stránský se tak podle obžaloby zapojil k ilegálním odchodům do zahraničí, konal funkci spojky, zejména mezi špionážní skupinou Josefa Brůži a skupinou poskytující úkryt u Josefa Rejška.¹²² Stránský obstarával spojení mezi agenty, předal Josefu Rejškovi obálku, v níž byly plány a mapy, kterou převzal o Josefa Brůži. Ten byl souzen ve vlastním procese v Klatovech.¹²³ V obálce se nacházely zprávy a mapy o určitých pohraničních oblastech. V mapách byly zakresleny důležité skutečnosti, které podle soudu byly státním tajemstvím.¹²⁴ V říjnu 1949 na žádost Josefa Rejška odvezl agent Eduarda Špačka a Ladislava Broula do Plzně, k Rejškovi nazpět dopravil vojenského zběha Léba. V listopadu doručil dopis od agenta Miky, ve kterém byla vyzývána Jungová spolu s krmičem Emanem k útěku do ciziny. Stránský zajišťoval přepravu zavazadel těchto dvou při přechodu. Převzal 100 dolarů od Wolfa, které směnil s Jungovou za 60,000 Kčs.¹²⁵

14.3 JAN KROUŽÍLEK

Dalším hlavním obžalovaným byl Jan Kroužílek, strážmistr SNB na stanici v Zejbiši. Vrchním strážmistrem zde byl Bohuslav Malecha. Dalším zaměstnancem byl Miloslav Vlk, který informoval Kroužílka o své ilegální činnosti a společně se domluvili na odchodu přes hranice, který se měl uskutečnit v lednu 1949. Do obvodu stanice patřila také obec Svinná, kde bydlel ve své usedlosti Rejšek. Kroužílek se u něj seznámil s Vinickým, který mu nabídl spolupráci. Kroužílek souhlasil a slíbil, že přemluví ke spolupráci další kolegy

¹²¹ Tamtéž. Str. 17.

¹²² Tamtéž. Str. 18.

¹²³ Tamtéž. Str. 17.

¹²⁴ Tamtéž. Str. 58.

¹²⁵ Tamtéž. Str. 17.

a opatří žádané dokumenty. Jednalo se o mapu Benešova a seznam přibližně 20 příslušníků SNB, kteří byli politicky vhodní ke spolupráci. Kroužilkovi je především vytýkáno, že jako policista měl tyto dokumenty chránit, podle uvážení soudu byly totiž tajné a ohrožující bezpečnost republiky.¹²⁶

14.4 BOHUSLAV MALECHA

Dalším strážmistr na lavici obžalovaných byl Bohumil Malecha. Byl to vrchní strážmistr v obci Zejbiš. Důvěrně se znal s Rejškem, chodil s ním na hon. V obžalobě se ale neobjevuje, žádná přímá aktivita, kterou by Malecha provedl. Malecha byl obviněn z neoznámení trestného činu. Doplatil na to, že neprozradil přítele. Při jedné návštěvě u Rejška, mu tento sdělil, že k němu dochází *chlapci z Německa* a pomáhá různým osobám s přechodem hranic. V té chvíli byli u Rejška dva agenti, oba viditelně ozbrojení. Když je Malecha spatřil, jen se zeptal, jestli to jsou oni a podotkl, že by měl být Rejšek opatrnější. Malecha se tedy na aktivní spolupráci nepodílel.¹²⁷

14.5 JAN KOPP

Obžalovaný Jan Kopp v říjnu 1949 byl seznámen s mužem jménem Kužel z Litoměřic, který hodlal uprchnout za hranice. Od Kužely se dozvěděl, že se potřebuje dostat do Svinné za Rejškem. Kopp ho tam dopravil a cestou mu Kužel vypověděl, vše co Rejšek provádí. Byly dohodnuty podmínky přechodu, Kopp pomáhal při příjezdu Kužely do Horažďovic s transportem a dále v procesu nefiguroval.¹²⁸

14.6 VILÉM VRÁNA

Zajímavou postavou procesu je Vilém Vrána, řidič autobusu ČSAD na trati Klatovy – Zejbiš.¹²⁹ Od Rejška se dozvěděl, že provádí ilegální přechody přes hranici. Rejšek ho požádal, aby přivázel zavazadla těch, kdo budou přecházet, a Vrána souhlasil. Vránu v červnu 1949 vyhledala jeho švagrová, aby ho požádala o pomoc při přechodu manželů Kronských. Vysvětlil jí, že přechody organizuje Rejšek, a Kronska se rozhodla vyřídit s Rejškem danou situaci osobně. Rejšek ale nevěděl, kolik bude přechod stát, protože *chlapci z Německa* se ještě nevrátili. Kronska se proto rozhodla, že do doby než agenti dorazí zpět do ČSR, se vrátí do Prahy. V listopadu 1949 se Rejšek s Vránou vydali d Prahy vyzumět manžele Kronske. Kronska se však rozhodla, že nakonec nikam nepůjde.

¹²⁶ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 19.

¹²⁷ Tamtéž. Str. 20.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž. Str. 21.

Několik dní poté však přijel Kronský do Svinné se vyptávat, jak to bude probíhat s přechodem. Po něm přijela opět Kronská, vyzvednout si kufry, které si tu předtím nechala. V tu dobu byla však celá akce převádění osob přes hranice prozrazena. Vrána se poté setkal s Rejškem, který po něm žádal, aby zavezl nějaká hesla do Tachova za inspektorek Hrbkem, který mu měl sdělit informace o přechodu. Za tuto službu měl dostat odměnu 5,000 Kčs. Hesla pronesl po příchodu do bytu inspektora Hrbka, zněla takto: „*Jste inspektor Hrbek?*“, načež on opověděl, „*Jsem inspektor Hrbek.*“ „*Jste ředitel Hrbek pojišťovny Slavie?*“, odpověď na to byla, „*Já nejsem ředitel, ale inspektor Hrbek.*“ Další otázka měla znít: „*To víte člověk radši přidá, než-li ubere.*“ To bylo poznávací znamení a teprve následující otázka byla informativní: „*Co dělá psací stroj a puška?*“ Na tuto otázku Vrána obdržel odpověď: „*Byli dvakrát nebo třikrát, a už se nikdy nesešli.*“¹³⁰

V listopadu 1949 k němu do autobusu nasedl agent Eda, o kterém Vrána věděl, že je to špión. Po cestě ho však stavila hlídka SNB. Vraná však zastavil až na místě, ze kterého ho hlídka neviděla, agent Eda zde vystoupil a utekl. Vrána tuto skutečnost strážníkům neřekl. Po agentu Edovi zůstala v autobuse aktovka, kterou obžalovaný předal Rejškovi a vše mu řekl. V tuto dobu přijela k Rejškovi manželka Vinického se svým otcem Barešem.¹³¹

14.7 PAVEL NAUŠ

Dalším obviněným je Pavel Nauš. Rejška znal velmi dobře, docházel totiž za Marií Kreisovou, Rejškovo hospodyně a švagrovou. Při svých častých návštěvách si musel všimnout velkého množství osob, které se u Rejška zdržovaly. Byl zde v době, kdy se vrátil Jaroslav Wolf spolu s agentem Edou a Vlád'ou, také byl přítomen příchodu vojenského zběha Léba, pana Kužela a manželů Kronských.¹³² Na žádost agenta CIC Miky doručil dopis Arnošt Stránskému. Dopis byl adresovaný Junkové a byly v něm pokyny k přechodu státních hranic. Je mu vytýkáno, že o všech zmíněných zločinech věděl, ale nenahlásil je a nepokusil se jim zabránit.¹³³

14.8 JOSEF WOLF

Josef Wolf, bratr Jaroslava Wolfa se také provinil pouze tím, že o ilegální činnosti věděl. Byl u rozmluvy Jaroslava Wolfa a Rejška, při které se řešil útěk Jaroslava Wolfa na Moravu. Taktéž obžalovaný věděl o Rejškově činnosti, a že se u něho schovávají lidé, kteří

¹³⁰ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 24.

¹³¹ Tamtéž. Str. 24.

¹³² Tamtéž. Str. 26.

¹³³ Tamtéž. Str. 27.

chtějí uprchnout přes hranice do Německa a také zahraniční agenti. Po zastřelení agenta Petra, figuroval jako spojka. Rejšek ho požádal, aby a šel k řídicímu Klimentovi do Velhartic, u kterého bylo na návštěvě nějaké děvče. Tomuto děvčeti a dceři Klimenta vyřídil, že mají čekat na silnici pod hřbitovem ve Velharticích, což děvčata učinila. Setkala se zde s Rejškem a Wolfem, kteří jim sdělili, že agent Petr je mrtvý a Wolf musí uprchnout.¹³⁴ V říjnu k obžalovanému přijel Dr. Pšenička, který ho požádal, jestli by mohl zařídit přechod dvou osob. Wolf mu slíbil, že se Rejška na toto zeptá. Přechod byl nakonec domluven, osoby, o které se jednalo, byli manželé Fürstovi. Dále Arnošt Stránský požádal obžalovaného o výměnu 100 dolarové bankovky, kterou vlastnil, za 60,000 Kčs. Wolfovi byla dána částka 52,000 Kčs, Stránský si ponechal 8,000 Kčs na zakoupení cigaret. 10,000 Kčs měl Wolf vyplatit ze své částky Rejškovi, ale ten naopak tuto částku dal samotnému Wolfovi, jako odměnu za přepravení osob od Dr. Pšeničky.¹³⁵ V říjnu téhož roku ho nějaká neznámá žena požádala o doručení několik dopisů do Německa. Jednalo se o dva dopisy v zelené obálce. Wolf souhlasil a dopisy doručil.

14.9 MILOSLAV BOHATA

Dalším v řadě obžalovaných byl Miloslav Bohata. Pro režim nevhodný už od počátku, neboť jeho rodiče byli hospodáři, měli hospodářství o výměře 27 ha, které po nich Bohata zdědil. Bohata byl také předseda Národního výboru v Zejbiši. V březnu 1949 ho navštívil Václav Jícha, který mu sdělil, že Vinický, který se skrývá u něho v Čimicích, potřebuje, co nejrychleji uprchnout do Německa. Bohata si vzpomněl na Josefa Rejška a na jeho bratra Františka, který žil na Železné Rudě. Přechod byl domluven, Vinický byl úspěšně Rejškem na povoze pod slámou dopraven do Železné Rudy a odtud přes hranice.¹³⁶ V létě přijel k obžalovanému Josef Bareš se svojí dcerou, manželkou Vinického, která hodlala uprchnout za svým manželem. Mezitím se Vinický opět vrátil, sešel se s celou skupinou a domluvil se s nimi na odchodu. V zimě 1949 se Bohata svěřil jistému řediteli ZKD v Plzni o Josefu Rejškovi o tom, že provádí přechody přes hranici. Tento ředitel se s Rejškem za přítomnosti Bohaty sešel a dojednal přechod pro jistého mladíka.¹³⁷

¹³⁴ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 28.

¹³⁵ Tamtéž. Str. 29.

¹³⁶ Tamtéž. Str. 31.

¹³⁷ Tamtéž. Str. 33.

14.10 JOSEF JONÁŠ

Dalším obžalovaným byl Josef Jonáš, majitel hospodářské usedlosti o výměře 11,54 ha. Při setkání s Josefem Rejškem se od něho dozvěděl, o jeho špionážní činnosti, o tom, že se u něj zdržují zahraniční agenti, které u sebe ukrývá. Rejšek Jonáše požádal, aby vyzvedl na nádraží dva muže, kteří za ním měli přijet. Muži však přijeli už v noci a ne ve smluvený čas, proto se Jonáš této akce nezúčastnil.¹³⁸ Provinil se pouze tím, že znal Rejška, věděl o jeho činnosti a nic neoznámil.

14.11 VOJTĚCH JONÁŠ

Obžalovaným byl i jeho bratr Vojtěch Jonáš, hostinský v Zejbiši odkud se znal s Bohatou a Rejškem. Rejšek k němu do hostince přivedl dva muže a představil je jako Edu a Vlád'u.¹³⁹ Domluvili se, že Jonáš u sebe uschová dvě ženy a jejich děti, protože Rejšek už pro ně u sebe nemá místo. Jonáš také pomohl s přesunem žen a dětí do Svinné, do bytu Rejška, za což dostal odměnu 300 Kčs. Zde viděl několik neznámých mužů, mezi nimi i agenta Edu, který byl ozbrojen.¹⁴⁰ Od Rejška a od Josefa Jonáše se postupně dozvěděl o celkovém rozsahu aktivity, bylo mu sděleno vše o agentech, o smrti Petra u Kolince, o přechodech a o přechovávání lidí před přechodem hranic.

14.12 VÁCLAV JÍCHA

Další obžalovaný je Václav Jícha, který se blízce znal s Josefem Vinickým. V březnu se s ním setkal v Zejbiši na rozcestí, Vinický v tu dobu už byl stíhán SNB.¹⁴¹ Vinický Jíchu požádal, aby vyřídil vzkaz Bohatovi, že hodlá uprchnout za hranice. Jícha zajišťoval především dopravu. Jeho prohřeškem bylo, že několikrát převezl učitele Radu ze Sušice do Mačic a zpátky, kde si Rada musel vyřídít nějaké pochůzky. Dále byl Jícha požádán Barešem, aby vyřídil vzkaz Rejškovi, který měl dorazit na schůzku do Babin na nádraží (dnes Horažďovice předměstí). Schůzky se účastnil i obžalovaný, Václav Kouba a Jaroslav Bareš. Dojednávali podmínky přechodu Václava Kouby, který hodlal odejít za Vinickým. V září mu Rejšek řekl, že agent Petr byl u Kolince zastřelen a žádal ho, aby ho odvezl do Horního Staňkova za společníkem Petra, blondákem Vlád'ou.¹⁴² Obžalovaný fungoval také jako spojka a předával dopisy. Také se účastnil schůzky s Annou Klimentovou a Jarmilou Valíčkovou. Obžalovaný od Rejška dostal zbraň, kterou tu zanechal Vinický.

¹³⁸ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 33.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Tamtéž. Str. 35.

¹⁴¹ Tamtéž. Str. 36.

¹⁴² Tamtéž.

14.13 JARMILA RIEDLOVÁ

První ženou na poli obžalovaných je Jarmila Riedlová. Jako učitelka se seznámila s řídicím učitelem Aloisem Radou. Dozvěděla se o něm, že uprchl za hranice. Rejšek jí při jeho návratu požádal, aby vyhledala Radou manželku a přivedla ji k němu, aby Radová mohla odejít za manželem. Ta však už za hranice uprchla dříve. Během návštěvy u Rejška Riedlová viděla v jeho bytě mnoho cizích osob a také se setkala s Radou, který jí popsal, jak v Německu žije. Byl prý ubytovaný v táboře v Mnichově a do ČSR se vrátil s celou partou. Rada Riedlové také přenechal několik dopisů k odeslání.¹⁴³

14.14 FRANTIŠEK WOLF

Obžalovaný František Wolf, bratr Jaroslava Wolfa, v červenci 1949 odvezl neznámou ženu se dvěma dětmi do Svinné k Josefu Rejškovi. Jednalo se o manželku Tesaře, který uprchl z hranice. Tesař se v červenci 1949, spolu se svými společníky, pro svoji ženu přišel.¹⁴⁴

14.15 STANISLAV ŠVEC

Stanislav Švec se 7. 11. 1949 dostavil k Rejškovi s informací, že bratři Wolfovi z Velhartic byli zatčeni. Varoval ho, že jejich výsledkem vyjde napovrch, že Rejšek ukrývá ozbrojené osoby. Dále mu sdělil, že spolupracuje s *partou* Wolfů a že má povědomí o pobytu osob, přicházejících z Německa. Uvedl, že i on se zabývá ilegálním přechodem hranic spolu se svojí skupinou, čítajících kolem 20 osob. Zatím prý převedl 5 osob.¹⁴⁵ V září 1949 při práci na poli k němu přišel neznámý muž, který mu nabídl spolupráci. Přislíbil mu kontakty s německými agenty. Švec tak začal fungovat jak spojka, doručovatel dopisů a figuroval i při přechodu hranic. Také měl varovat partu agentů, kdyby došlo k zatýkání. Když se dozvěděl o zatčení Wolfů, zamířil k Rejškovi, zde však našel pouze ozbrojené příslušníky SNB. V domnění, že to jsou agenti, jim vše vypověděl.¹⁴⁶

14.16 JARMILA GOLLOVÁ

Další žena Jaroslava Gollová byla spolunájemkyně kavárny Slavie v Klatovech. Zнала se řadu let s dalším obžalovaným Antonínem Luňákem. V létě 1949 Gollovou navštívila Tesařová a žádala ji, aby s ní jela na nějaké neznámé místo. Dovezl je tam Stránský. Na místě se setkali s Tesařem, který se vrátil z Německa, dále s Petrem a Wolfem. Gollová

¹⁴³ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 40.

¹⁴⁴ Tamtéž. Str. 41.

¹⁴⁵ Tamtéž. Str. 43.

¹⁴⁶ Tamtéž. Str. 44.

byla potom pověřena svojí sestřenicí ze Slovenska, aby se zeptala na možnost přechodu státních hranic. S tímto dotazem přišla za Stránským. Ten jí odkázal na Rejška.¹⁴⁷

14.17 ANTONÍN LUŇÁK

Antonín Luňák, známý Jaroslavy Gollové, se na její žádost setkal s Jaroslavem Wolfem a agentem Petrem. Luňák totiž měl odjet do Ameriky.¹⁴⁸ Petr po něm žádal, aby mu opatřil vstupní víza nebo alespoň potvrzení, že mu tato víza budou vydána. Obžalovaný slíbil, že pojedje do Prahy na konzulát a na celou věc se zeptá. Po návratu se s Petrem sešel, ten po něm už ale žádal jeho vízum nebo alespoň adresu jeho strýce v Argentině, kam Luňák hodlal odjet.¹⁴⁹ V den zastřelení Petra se měli sejít s Jaroslavem Wolfem a pplk. Nedbalem.

14.18 FRANTIŠEK REJŠEK

František Rejšek byl svým bratrem v březnu 1949 informován, že bývalý štábní strážmistr Josef Vinický chce přejít přes státní hranici. Bylo sjednáno, že k Fr. Rejškovi dopraví jeho bratr Vinického na povoze, a odtud přejdou přes hranice. Fr. Rejšek dal při odchodu Vinickému samopal. Vinický se pak několikrát vrátil, už jako agent CIC. Osobu, kterou měl dále převést, byl příslušník SNB Vlk. Fr. Rejšek ho přivedl ke svému domku a odtud poslal Vlka ke hranicím samotného. Tento přechod se ale nezdařil.¹⁵⁰

14.19 ANNA HOLEČKOVÁ

Třetí ženou ve spisu je Anna Holečková. Zнала Jaroslava Wolfa, který jí požádal, aby při své cestě na Moravu, doručila dopis jistému člověku v obci Půlgáry u Lednice. Za tuto službu dostala od agenta Petra 1,100 Kčs. Petr jí dále požádal, aby jela do Prahy a tam vyhledala paní Halasovou a sdělila jí, že její muž přešel hranice, pokud by chtěla za ním, mohla by. V případě, že by jí nezastihla v Praze, měla se vydat do obce Hnojník, kde ji nakonec zastihla. Po návratu se dozvěděla, že byl Petr zastřelen.¹⁵¹ Původně měla být s Holečkovou souzena i její matka, též Holečková. Věděla o ilegální činnosti své dcery, od agentů přijímala dopisy z Německa od své druhé dcery, která už uprchala. Státní

¹⁴⁷ Tamtéž. Str. 46.

¹⁴⁸ Ve spisu se Amerika objevuje jen jednou, dále se popisuje cesta do Argentiny. Amerika je v tomto spojení chápána jako kontinent, ne jako stát.

¹⁴⁹ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 46.

¹⁵⁰ Tamtéž. Str. 47.

¹⁵¹ Tamtéž. Str. 49.

prokurátor, ale rozhodl, že stíhána nebude, neboť prozrazením skupiny by nejvíce postihla svojí dceru.¹⁵²

14.20 VIKTOR KOPAČKA

Viktora Kopačku v létě 1949 navštívil Jaroslav Wolf se dvěma muži, kteří se představili jako Lád'a a Petr. Wolf ho prosil, aby u něj tyto dva mohli přespat. Ráno a v poledne jim přinesl chleba a maso. Jaroslav Wolf druhého dne prohlásil, že k nim nemá nikoho pouštět, ani kdyby se prohlásil členem organizace CIC. Jaroslav Wolf a Petr v poledne odešli s tím, že se pro Lád'u vrátí. Odpoledne přišel navštívit Lád'u Rejšek. Kopačka avšak podle rozkazu Wolfa, odmítal Rejška k agentovi pustit. Po vyřešení této pře Rejšek Lád'ovi sdělil, že jeho společník byl zastřelen a aby ihned odešel.¹⁵³

14.21 MARIE KREISOVÁ

Čtvrtou ženou je Marie neoprávněně Růžena Kreisová, zaměstnaná jako hospodyně u svého švagra Rejška. Je samozřejmé, že během své práce přišla do kontaktu s řadou cizích osob a musela vědět o ilegální činnosti svého švagra. Tuto však plně podporovala. Byla obeznámena s případem Vinický, v době jeho návratu byla přítomna v usedlosti Rejška. Věděla o agentech, kteří spolu s Vinickým přicházeli a zdržovali se v Rejškově stavení. Sama jich napočítala 12. Věděla také o činnosti Stránského, dozvěděla se i o činnosti hostinského Jonáše.¹⁵⁴

14.22 ANNA KLIMENTOVÁ

Mladistvá Anna Klimentová byla studentka gymnázia, dcera ředitele národní školy. Zнала se s Jaroslavem Wolfem už od malička, občas jí autem vozil ze školy. V roce 1945 se Klimentová seznámila s příslušníkem zahraniční armády Petrem Červencem¹⁵⁵, který docházel k Wolfům na oběd. Obžalované bylo tehdy 12 let. V červenci 1949, když se Klimentová koupala v rybníku u Velhartic, k ní Petr s Wolfem přišel. V té době Klimentová věděla, že jsou oba stíháni. Wolf žádal, aby domluvila schůzku s Jarmilou Valíčkovou. Měli se sejít u Kolince další den, ale toto setkání neproběhlo. Schůzka se nakonec uskutečnila u rybníka ve Velharticích. Zúčastnil se jí Wolf, Klimentová a Valíčková.¹⁵⁶ Wolf jim vypravoval, že jsou s Petrem vysláni na naše území, jako

¹⁵² Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha.

¹⁵³ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 50.

¹⁵⁴ Tamtéž. Str. 51.

¹⁵⁵ Agent Petr.

¹⁵⁶ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 51.

partyzáni, že Petr je vedoucím celé skupiny osob, se kterými spolupracuje. Požádal je, aby nikde nevyprávěly, co jim právě řekl a aby Petra oslovovali pouze křestním jménem. Také je požádal, aby ho doprovodily do Malonic, protože na polích bylo hodně lidí a sám by byl moc nápadný. Domluvil se s nimi schůzku na další den ve 14 hodin. V dopoledních hodinách však ke Klimentové dorazil Josef Wolf a informoval jí, že na schůzku chodit nemá, že na ni dva muži čekají za Velharticemi. Jedním z mužů byl Rejšek, který ji pověděl, že Petr byl zastřelen a Wolf musí rychle odejít.¹⁵⁷ Několik dnů poté Klimentovou navštívil opět Josef Wolf, se zprávou, že za domem ji čeká Jaroslav Wolf, aby se s ní rozloučil. Sdělil jí, že agent Petr byl zastřelen na nádraží v Kolinci civilními orgány. O sobě prohlásil, že ve večerních hodinách přejde hranici.¹⁵⁸

14.23 JARMILA VALÍČKOVÁ

Mladistvá Jarmila Valíčková se seznámila s Klimentovou při svém studiu na gymnáziu. Díky ní se také seznámila s Jaroslavem Wolfem. V létě 1949 se zúčastnila schůzky s Wolfem u koupaliště ve Velharticích. Wolf jim vše o svojí činnosti vypověděl a požádal je, aby ho doprovodily na nádraží do Malonic, kde na něj s automobilem měl čekat agent Petr. Situace, která následovala je popsána výše u Klimentové.

14.24 JAROSLAV BAREŠ

Bareš měl za zetě Josefa Vinického. V létě 1949 se rozhodl pomoci své dceři, která hodlala odejít za svým manželem. Odjeli tedy do Zejbiši za Bohatou, kde bylo dohodnuto, že Vinická půjde přes hranice prostřednictvím Rejška. Bareš přivezl své dceři z Teplic šatstvo a při návratu se setkal se svým zetěm Vinickým.¹⁵⁹ Ten ho požádal, aby vyhledal v Praze paní Jochovou, matku Markovičové, jejíž manžel se zdržoval v Anglii a pověřil Vinického k přepravě své manželky přes hranice. Převod Markovičové se opravdu úspěšně uskutečnil. Dále měl vyřídit vzkaz Koubovi. Měl také domluvit datum schůzky s Vinickým, která se uskutečnil v srpnu 1949 v Babinách. Na schůzce si předali informace o přechodech. Bareš se také domluvil s Rejškem, že z jara by uskutečnil i jeho přechod přes hranice.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 52.

¹⁵⁸ Tamtéž. Str. 53.

¹⁵⁹ Tamtéž. Str. 54.

¹⁶⁰ Tamtéž. Str. 55.

14.25 VÁCLAV KOUBA

Obžalovaný Václav Kouba byl navštíven v červenci 1949 Barešem, který ho informoval o hraničních přechodech. Domluvil s ním také schůzku s Rejškem a Vinickým, která je popsána výše. Bareš mu také vypověděl vše o svém zeti, agentech a o přechodech.¹⁶¹

14.26 ALOISIE STRÁNSKÁ

Poslední obžalovanou je Aloisie Stránská, manželka Arnošta Stránského. V říjnu 1949 na benzínovou pumpu, kterou provozoval její manžel, přijela neznámá žena a hledala jejího muže. Ten však nebyl doma. Stránská jí tedy alespoň uschovala zavazadla, která měla žena sebou. Neznámá žena později přijela znovu spolu s mladíkem, které ho představila jako Lébu. Požádala Stránskou, aby ho u sebe nechala, mladíka pak předala Rejškovi.¹⁶²

O Rejškovi činnosti věděla. V listopadu 1949 přišla za Vránou ho upozornit, že v Zejbiši bylo vše prozrazeno.

¹⁶¹ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 56.

¹⁶² Tamtéž. Str. 57.

15 VYMĚŘENÍ TRESTŮ

Vyměření trestů bylo následující:

Josef Rejšek na doživotí a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Arnošt Stránský 22 let a peněžítý trest 10,000 Kč,

Jan Kroužilek vedle propuštění z hodnosti 30 let a peněžítý trest 10,000 Kč,

Josef Wolf 17 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Vilém Vrána 20 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Miloslav Bohata 18 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Václav Jicha 18 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

František Rejšek 15 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Josef Jonáš 12 let a peněžítý trest 10,000 Kčs, 1 měsíc těžkého žaláře,

Vojtěch Jonáš 7 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

František Wolf 14 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Jaroslava Gollová 18 let a peněžítý trest 20,000 Kčs,

Antonín Luňák 14 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Jarmila Riedlová 18 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Anna Holečková 6 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Stanislav Švec 12 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Viktor Kopačka 12 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Jan Kopp 14 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Marie Kreisová 3 roky,

Pavel Nauš 10 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Bohumil Malecha vedle propuštění z hodnosti 9 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Jaroslav Bareš 18 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Václav Kouba 12 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Aloisie Stránská 10 let a peněžítý trest 10,000 Kčs,

Anna Klimentová 8 měsíců,

Jarmila Valíčková 8 měsíců.¹⁶³

Kromě mladistvé Anny Klimentové a Jarmily Valíčkové a kromě Marie Kreisové došlo ke konfiskaci celého jmění obviněných, k propadnutí zabavených věcí, které byly použity ke spáchání trestného činu, především 52,000 Kčs nalezené u Josefa Wolfa. Dále došlo ke

¹⁶³ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 6 – 8.

ztrátě občanských práv, k obnovení těchto práv mělo dojít po 10 letech odbytí hlavního trestu. Obviněným bylo zakázáno z důvodu bezpečnosti po odpykání trestu cestovat do zahraničí do konce jejich života.¹⁶⁴ Tento dodatek se ve spisu opravdu vyskytuje, přestože je to paradox, protože v komunistickém Československu nemohl cestovat skoro nikdo. Všichni byli povinni zaplati soudní výlohy. Trest byl nepodmíněný.¹⁶⁵ Kromě Švece, Kouby, Gollové, Luňáka, Stránské a Jonáše se všichni ke svým činům doznali.¹⁶⁶ Při vyměření trestů bylo polehčující okolností doznání. I takové, kdy se obžalovaní doznali pouze ke svým aktivitám, avšak vinni se necítili. Další polehčující okolností byla zanedbaná výchova a menší uvědomělost.¹⁶⁷ Výrok o nepodmíněnosti trestů u mladistvých byl odůvodněn veřejným zájmem, neboť činnost mladistvých vzbudila veřejné pohoršení.¹⁶⁸

¹⁶⁴ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Str. 8.

¹⁶⁵ Tamtéž. Str. 9

¹⁶⁶ Tamtéž. Str. 59.

¹⁶⁷ Tamtéž. Str. 65.

¹⁶⁸ Tamtéž. Str. 66.

16 REHABILITACE

16.1 JOSEF REJŠEK

V roce 1955 byl amnestován. Trest mu byl snížen na 25 roků, odpykal si ho tedy v roce 1974.¹⁶⁹ V roce 1952 mu byl na základě amnestie prezidenta zrušen peněžítý trest.¹⁷⁰

V roce 1962 mu byla odmítnuta celková amnestie, i přesto že byl velitelem vězení v Leopoldově popisován jako vzorný vězeň s ukázkovým chováním, který si amnestii zaslouží.¹⁷¹ Amnestován v plném rozsahu však nebyl, protože by odsouzen za zločin velezrady a vyzvědačství. Podle soudu byl organizátorem protistátní skupiny, která rozvíjela protistátní činnost. Rejšek se na toto rozhodnutí odvolal s odůvodněním, že nebyl vedoucím organizace. Tím podle něho byl Petr Červenec, zastřelený agent. Se zahraničím neměl prý vůbec žádné spojení, pouze jednou předal balíček svého známého, ve kterém myslel, že jsou pouze osobní věci. Krajský soud ho podle svých slov však po právu vyloučil z amnestie.¹⁷²

16.2 ARNOŠT STRÁNSKÝ

V roce 1952 žádaly Olga, Libuše a Antonie Stránské, aby Arnoštu a Aloisii Stránských byly na základě milosti prezidenta republiky prominuty uložené tresty. V tuto dobu však soud tuto žádost shledal jako neodůvodněnou.¹⁷³ Arnošt Stránský byl amnestován v roce 1960. Byla mu prominuta zbylá část trestu, tedy 11 let, 5 měsíců a 28 dní pod podmínkou, že po dobu 10 let nespáchá žádný úmyslný trestný čin. Byly mu také navráceny občanská práva a zrušen peněžítý trest.¹⁷⁴

16.3 JAN KROUŽÍLEK

Odsouzený za zločin velezrady a vyzvědačství, byl z rozhodnutí Krajského soudu v Praze dne 5. 7. 1965 účasten amnestie prezidenta republiky. Byl mu prominut zbytek trestu pod podmínkou 10 let.¹⁷⁵

¹⁶⁹ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Or I/VII – 14/50.

¹⁷⁰ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Or I 44/50.

¹⁷¹ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. NZ 6583/40-63.

¹⁷² Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Or 0169/62.

¹⁷³ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. 4A Nt 51/51.

¹⁷⁴ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. Or I/VII 14/50.

¹⁷⁵ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Or I/VII 14/50.

16.4 BOHUSLAV MALECHA

Ve spisech nebyl jeho trest uveden.

16.5 JAN KOPP

Žádost jeho ženy Anny, o prominutí zbytku trestu z roku 1952, byla zamítnuta. Soud jí neshledal důvodnou.¹⁷⁶

16.6 VILÉM VRÁNA

Žádal několikrát o milost, ale až do roku 1960 mu nebylo vyhověno. Díky amnestii z roku 1960 byl z vazby propuštěn.¹⁷⁷ Odseděl si polovinu trestu, neboť byl odsouzen na 20 let.

16.7 PAVEL NAUŠ

Propuštěn v roce 1956 díky milosti prezidenta republiky. Byly mu odpuštěny všechny jeho tresty.¹⁷⁸

16.8 JOSEF WOLF

Jeho žádosti z roku 1965 o milost nebylo vyhověno.¹⁷⁹

16.9 MILOSLAV BOHATA

Prezident republiky mu na základě návrhu ministra spravedlnosti roku 1956 prominul zbytek trestu odnětí svobody, vedlejšího peněžitého trestu a zbytek trestu ztráty občanských práv.¹⁸⁰

16.10 JOSEF JONÁŠ

V roce 1952 byla žádost o jeho propuštění, kterou iniciovala jeho žena Růžena, zamítnuta. Žádost se vztahovala i na jeho bratra Vojtěcha.¹⁸¹ 1. 9. 1956 byl Jonáš podmíněně propuštěn z Karlových Varů na dobu 6 roků.¹⁸²

16.11 VOJTĚCH JONÁŠ

Propuštěn spolu se svým bratrem.

¹⁷⁶ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. 4A Nt I 153/51.

¹⁷⁷ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. 4 Pp 185/60.

¹⁷⁸ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. Rr 283/56.

¹⁷⁹ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. 5 Nt 433/56.

¹⁸⁰ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha.

¹⁸¹ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. 4A Nt 941/52.

¹⁸² Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. Rk 252/56.

16.12 VÁCLAV JÍCHA

Byl z rozhodnutí soudu roku 1960 podmíněně propuštěn, pod podmínku, že bude konat řádný život pracujícího člověka. Pokud by tomu tak nebylo, musel by nastoupit k vykonání zbytku trestu.¹⁸³

16.13 JARMILA RIEDLOVÁ

Byla taktéž jako většina účastníků propuštěna roku 1956, všechny tresty jí byly prominuty.

16.14 FRANTIŠEK WOLF

František Wolf byl propuštěn z vězení Ostrov, kde vykonával svůj trest, 15. 2. 1957. Avšak září roku 1956, kdy žádal o revizi svého rozsudku, mu tato žádost byla zamítnuta, neboť podle soudu nepodal oprávněné důvody.¹⁸⁴ O rok později už byl propuštěn, po 7 letech výkonu trestu. Důvodem bylo jeho dobré chování, a že nikdy nebyl kázeňsky potrestán.

16.15 STANISLAV ŠVEC

Jeho žádost o milost z roku 1956 byla zamítnuta. Odsouzený měl totiž nepřátelský postoj ke státnímu zřízení, spáchal mnohostrannou trestnou činnost vysoké společenské nebezpečnosti a ve výkonu trestu se dopustil další trestné činnosti. Pro návrh na udělení milosti proto nebyl shledán žádný důvod. Nakonec mu byly 2 roky z trestu odpuštěny.¹⁸⁵

16.16 JAROSLAVA GOLLOVÁ

Jaroslava Gollová byla v roce 1956 díky milosti prezidenta republiky propuštěna z vazby.¹⁸⁶

16.17 ANTONÍN LUŇÁK

Odsouzený na 14 let, díky milosti v roce 1956 byl propuštěn z vazby.¹⁸⁷

16.18 FRANTIŠEK REJŠEK

Bratr hlavního obžalovaného byl amnestován v roce 1965. Původně byl odsouzen za zločin velezrady k trestu odnětí svobody po dobu 15 let. Zbytek tohoto trestu mu byl v roce 1965 prominut pod podmínkou 10 let.¹⁸⁸ Peněžitý trest mu byl prominut už v roce 1957.¹⁸⁹

¹⁸³ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. 4 Pp 185/60.

¹⁸⁴ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. 5 Nt IV 342/56.

¹⁸⁵ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. Nt 104/55.

¹⁸⁶ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. Rk 232/56.

¹⁸⁷ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha.

¹⁸⁸ Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha. Or I/VII 14/50.

¹⁸⁹ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. Or I/VII 14/50.

16.19 ANNA HOLEČKOVÁ

Žádost Anny Holečkové v roce 1951 o milost prezidenta republiky byla zamítnuta. Soud neshledal totiž žádných závažných okolností, aby tato záležitost byla kladně vyřízena. Byla amnestována až v roce 1965.¹⁹⁰

16.20 VIKTOR KOPAČKA

Omilostněn byl roku 1954. Byl mu zrušen zbytek testu odnětí svobody, peněžitý trest a doživotní zákaz pobytu v pohraničním území republiky.¹⁹¹

16.21 MARIE KREISOVÁ

Odpykala si svůj trest odnětí svobody na 3 roky a poté byla propuštěna.¹⁹²

16.22 ANNA KLIMENTOVÁ

V listopadu 1950 přišla na Státní prokuraturu žádost o podmíněčné popuštění Klimentové a Valíčkové. Státní prokurátor takovýto postup nedoporučil, protože tím by uložený trest ztrácel smysl. Po odpykání trestu, tedy 14. 4. 1951 v 18:30 hod¹⁹³, byla mladistvá propuštěna. Trest si odpykávala ve Lnářích. Ve vězení se chovala vždy slušně, nezavdala příčinu k disciplinárnímu řízení. V pracovním úkolu byla vždy pilná a svědomitá, byla vysoké pracovní morálky.

16.23 JARMILA VALÍČKOVÁ

Byla propuštěna ve stejné době jako Klimentová. Také chválena za svoji pracovní morálku.

16.24 JAROSLAV BAREŠ

Několikrát byla jeho žádost na opětovné prošetření procesu zamítnuta. V roce 1956 byl Bareš shledán vinným, ale neboť docházelo k revizi u více členů procesu, byl nakonec omilostněn.¹⁹⁴

16.25 VÁCLAV KOUBA

Díky milosti prezidenta republiky z roku 1956 mu byl prominut zbytek trestu odnětí svobody, vedlejšího peněžitého trestu a trest ztráty občanských práv.¹⁹⁵

¹⁹⁰ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. 7 Nt I 54/51.

¹⁹¹ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. Nt 428/53.

¹⁹² Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. Pst I 152/50.

¹⁹³ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. Pst 5031/51.

¹⁹⁴ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha. Rk 232/56.

¹⁹⁵ Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha.

16.26 ALOISIE STRÁNSKÁ

Byla propuštěna se svým mužem Arnoštem Stránským.

Kompletní rehabilitace postižených proběhla až v roce 1990.¹⁹⁶

¹⁹⁶ PEK, Josef, ed. Kronika šumavských hvozdů: vyprávění o osudech lidí komunistického zla z padesátých let. Vyd. 1. Vimperk: Papyrus, 1998. Str. 105.

17 ZÁVĚR

Takto tedy proběhl politický proces se záškodníky v Sušici. Proces, který poznamenal jeho účastníky na celý život. Na počátku mé práce jsem se snažila uvést čtenáře do dané problematiky. Dala jsem si za úkol zmapovat období před vznikem politických procesů. Snažila jsem se nastínit obecné souvislosti. Přes obecnou ideologii a právní dějiny jsem osvětlila základ, díky němuž mohlo vše vzniknout. Nevynechala jsem ani popsání některých významných procesů. V mé práci nechybí ani důvody vzniku a důsledky procesů. Zajímavou kapitolou v obecné části je mechanismus politických procesů. Tento aspekt totiž v mnoha publikacích není vůbec popsán. V této kapitole se rozkrývá zákulisí procesů. To, kdo ve skutečnosti tahal za nitky a kdo vše řídil. Pro utvoření celkového názoru na procesy je tato kapitola nezbytná.

V části, zkoumající samotný proces v Sušici, postupuji především podle uvedení daných skutečností ve spisech. Spisy byly tvořeny zejména dokumenty obžaloby a díky tomu, získaly svoji strukturu. Proto začínám vyjmenováním členů skupiny, pokračuji obecným odůvodněním a nakonec rozvádím obvinění u jednotlivých osob. U prvních členů se obvinění zdá zmatečné a často nepřehledné. Objevuje se mnoho osob a nových jmen. Tento postup je však záměrný. Nechtěla jsem všechny souvislosti odkrýt u prvního obžalovaného a také je velmi pravděpodobné, že takovýto popis by byl ještě více nepřehledný. Na úplný závěr jsem podala přehled, jak byli odsouzení propouštěni. Když jsem si pročítala soudní spisy, jedna skutečnost mě velmi zaujala. Byla to otevřenost, s jakou Rejšek a jeho nejbližší hovořili o své činnosti. V jeho blízkosti každý věděl, co provádí, chodilo se za ním mnoho lidí s prosbou o pomoc, kteří se o něm dozvěděli od svých přátel. Takovouto neopatrnost si vysvětluji pouze jedním. Rejšek byl nejaktivnější v roce 1949, tedy rok po převratu. Komunistický režim se ještě nestihl zakořenit, nebyl ještě tak pevný. Nestihl do srdcí lidí vlít jed nedůvěry a strachu ze všech lidí okolo. Lidé věřili jeden druhému a neměli důvod někoho udávat. Josef Rejšek vlastně neměl důvod něco tajit. Svoji činností, podle svého dobrého svědomí, nic špatného nedělal. Jiný názor na to měli komunisté.

Dalším prvkem, který mě velmi zarazil, je velká podrobnost výpovědí. Obžalovaní si vzpomínali i na krátké časové úseky velmi přesně. Otázkou je, za jakých okolností si museli vzpomínat, Co všechno si museli vytrpět, než byl výslech zastaven.

Politické procesy jsou nehezku kapitoulou historie naší země. Jsou však její součástí, a proto bychom na ně neměli zapomínat. Je důležité, abychom věděli o chybách svých předků a díky tomu je v budoucnu nemohli opakovat.

18 SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

- ADAMOVIÁ, Karolina a KŘÍŽKOVSKÝ, Ladislav. *Politologie*. Vyd. 1. Praha: Codex Bohemia, 1997. 381 s.
- BOBEK, Michal, MOLEK, Pavel a ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. 1005 s.
- CÍLEK, Roman. *Přejde vás smích--, aneb, Prokletí moci: 1948-1953: pohled do zákulisí politických zločinů*. Praha: Naše vojsko, 2008. 197 s.
- DOUBEK, Bohumil a KAPLAN, Karel, ed. *StB o sobě: výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2002. 439 s.
- HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. 4. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 362 s.
- KAPLAN, Karel. *K politickým procesům v Československu 1948-1954: dokumentace komise ÚV KSČ pro rehabilitaci 1968*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1994. 214 s.
- KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost*. 1. vyd. [Brno: Doplněk, 1999]. Knihy dokumenty. 289 s.
- KAPLAN, Karel a PALEČEK, Pavel. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2008. 253 s.
- KRATOCHVIL, Antonín. *Žaluji. Vrátit slovo umlčeným*. 1. vyd. v ČSFR. Praha: Dolmen, 1990. Čas; sv. 2. 247 s.
- KRATOCHVIL, Antonín. *Žaluji. II. díl, Vrátit slovo umlčeným*. Haarlem: CCC, 1975. 348 s.
- O procesech a rehabilitacích: (zpráva "Pillerovy komise" o politických procesech a rehabilitacích v Československu v letech 1949 až 1968). (I.). [Praha]: Florenc, 1990. Knihovna zajímavostí; 1990. 166 s.
- PEJČOCH, Ivo a TOMEK, Prokop. *Agenti-chodci na popravišti: kurýři západních zpravodajských služeb, popravení v letech 1949-1958*. Vyd. 1. Cheb: Svět křídel, 2010. 343 s.
- PEK, Josef, ed. *Kronika šumavských hvozdů: vyprávění o osudech lidí komunistického zla z padesátých let*. Vyd. 1. Vimperk: Papyrus, 1998. 287 s.

PERNES, Jiří, ed. a FOITZIK, Jan, ed. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a "případ Slánský": sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané ve dnech 14.-16. dubna 2003 v Praze*. Brno: Prius pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, 2005. 391 s.

UTITZ, Bedřich. *Neuzavřená kapitola: politické procesy padesátých let*. 1. vyd. Praha: Lidové nakladatelství, 1990. 133 s.

VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 684 s.

Totalita.cz. [online]. [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz>.

Osobní spis Josefa Rejška. Národní archiv Praha.

Spis Státní prokuratury, sp. zn. Pst I 152/50. Národní archiv Praha.

19 RESUMÉ

In my thesis I measured the political process in Sušice of 50 years. The work is divided into two parts. At that generally describe the reasons for the political process. I will strive to present comprehensible information about the mechanism of political processes. I have not forgotten to add several most well-known processes. In the practical part focuses on the political process in Susice. This process was closely tied to the state border crossings. Group, which formed around Joseph Rejšek, was convicted of aiding foreign agents and subversion. They were assessed a heavy prison sentence. The aim of my work was to bring the younger generation of this horrific period.